

 <p>This project is funded by the European Union</p>	<p>Support to Enterprise Competitiveness and Export Promotion in the Republic of Serbia EuropeAid/127273/C/SER/RS</p>	 <p>This project is implemented by a consortium led by International Development Ireland Limited</p>
---	--	---

Priručnik za osnivanje klastera u Republici Srbiji

Beograd, Avgust 2010

Priredila: Tatjana Volarev, pravni savetnik

Sadržaj

1. Uvod	4
1.1. Pravni aspekti	4
1.2. Zakonski okvir	5
1.3. Pravni instrumenti	8
2. Korak po korak - formiranje klastera	10
2.1. Opšti koraci	10
2.1.1. Prepoznavanje potrebe	10
2.1.2. Definisane vizije i ciljeva	10
2.1.3. Definisane aktivnosti u skladu sa utvrđenim ciljevima	10
2.1.4. Definisane pravnog i organizacionog oblika	11
2.1.4.1. Uticaj nacionalnih propisa i procedura na izbor pravnog oblika	12
2.1.4.2. Zahtevi medjunarodnih institucija	13
2.1.4.3. Potreba za ograničavanjem odgovornosti članova i uticaj na izbor pravnog oblika	14
2.1.5. Ugovor/sporazum o formiranju klastera	14
2.1.6. Članstvo	15
2.1.7. Upravljanje klasterom	16
2.1.8. Odgovornost	16
2.1.9. Poverljivost i prava intelektualne svojine	17
2.1.10. Rešavanje sporova između samih članova kao i prema trećoj strani	18
2.2 Formalni koraci	19
2.2.1. Opšte napomene	19
2.2.2. Donošenje formalnih odluka u skladu sa internim aktima (pravnih) lica koja se udružuju u klaster	21
2.2.3. Priprema osnivačkog akta i statuta	22
2.2.4. Organi	23
2.2.4.1. Skupština	23
2.2.4.2. Zastupnik	24
2.2.4.3. Imenovanje i razrešavanje organa upravljanja	24
2.2.4.4. Selekcija/izbor lica ovlašćenog za zastupanje	25
2.2.5. Zakazivanje i održavanje osnivačke skupštine	25
2.2.6. Podnošenje Prijave i pratećih dokumenta za upis osnivanja u registar udruženja kod Agencije za privredne registre	25
2.2.7. Poseban upis privredne delatnosti	27

2.2.8. Obrasci i naknade _____	27
3. Uporedni pregled _____	30
3.1. Analiza pravnih oblika primenjenih na klastere u referentnim evropskim pravima _____	30
3.1.1. Italija _____	30
3.1.2. Norveška _____	31
3.1.3. Velika Britanija _____	32
3.1.4. Španija _____	33
3.1.5. Evropska ekonomska interesna grupacija (European Economic Interest Group EEIG) _____	34
3.2. Iskustva zemalja u okruženju _____	34
3.2.1. Bugarska _____	34
3.2.2. Hrvatska _____	35
3.2.3. Makedonija _____	35
4. Opšta razmatranja, zaključci i preporuke _____	36
4.1 Zaključci i preporuke koji se odnose na klastere i njihove članove _____	36
4.2. Zaključci i preporuke vezane za javni sektor _____	39
5. Lista aneksa _____	41
Anex 1: Ugovor o konzorcijumu za klastere _____	41
Anex 2: Odluka nadležnog organa upravljanja svakog pojedinog pravnog lica kojom se odlučuje o uzimanju učešća u osnivanju klastera ili pristupanju istom _____	41
Anex 3: Primer osnivačkog akta (osnivanje klastera prema Zakonu o udruženjima) _____	41
Anex 4: Primer Statuta klastera _____	41
Anex 5: Odluka o imenovanju zastupnika _____	41
Anex 6: Model zapisnika sa osnivačke skupštine klastera _____	41
Anex 7: Pristupnica _____	51

1. Uvod

Osnovni cilj dokumenta Priručnik za osnivanje klastera u Republici Srbiji je da prikaže postojeće stanje u pravnom sistemu Republike Srbije koje daje pravni okvir za osnivanje i funkcionisanje klastera, da predoči potencijalne probleme u formiranju i razvoju klastera kao i moguća rešenja za osnivanje i registraciju klastera.

Ovaj dokument je sačinjen sa namerom da predoči relevantne pravne aspekte i pruži osnovne smernice koje će pomoći onima koji se suočavaju sa pravnim aspektima i kompleksnošću osnivanja, a potom i rada klastera. Namenjen je ne samo licima koja imaju pravno obrazovanje i iskustvo, već pre svega onima kojima je potrebno praktično razumevanje pravnog okvira i koraka koje je u postojećem pravnom sistemu potrebno i moguće preduzeti.

Priručnik može biti korišćen kao baza za sprovođenje analize o trenutnom statusu neke inicijative kao i za konstituisanje akcionog plana kako bi se identifikovali svi neophodni koraci u formiranju korektnog pravnog okvira.

Dokument može biti korišćen i kao uputstvo za klastera s obzirom da sadrži okvirni pristup materiji formiranja klastera ali istovremeno olakšava i pripremu adekvatne ugovorne i druge dokumentacije, odnosno primenu osnovnih pravnih instrumenata koje je neophodno pripremiti i implementirati tokom procesa osnivanja i registracije klastera. Istovremeno, dokument sadrži i razmatranja i preporuke koje mogu biti od koristi kreatorima politike i pravnog okvira za klastera.

Prvo poglavlje obuhvata uvodni deo koji upućuje na pravne aspekte i zakonski okvir,

U drugom poglavlju je dat pregled opštih koraka pri formiranju klastera, kao i formalnih koraka za upis u registar klastera prema važećim propisima Republike Srbije, praćen aneksima čija se lista nalazi u petom poglavlju.

U trećem poglavlju dat je uporedni pregled pravnih rešenja u referentnim evropskim pravima i pravima zemalja u okruženju,

U četvrtom poglavlju predstavljeni su zaključci i preporuke.

1.1. Pravni aspekti

Osnivanje, razvoj i poslovanje klastera uključuje čitav niz aspekata koje je potrebno uzeti u obzir, različite strane koje su uključene u proces, sa različitim profilom i potencijalno različitim ciljevima. U pitanju su pravna pitanja koja se dotiču međusobnih odnosa osnivača i članica klastera; odnos samog klastera sa trećim licima, kao što su nacionalne i lokalne, pa i međunarodne institucije, potencijalni klijenti i drugi.

Sa nekim od pravnih aspekata, klasteri se mogu suočiti u ranim fazama svog formiranja i razvoja, a sa drugima u kasnijim fazama razvoja, ali je sasvim jasno da je u pitanju prilično složen zadatak koji pokriva: Pravni okvir koji se odnosi na osnivanje i registraciju pravnih subjekata, Ugovorni odnosi, Poreski propisi, platni promet, računovodstveni propisi, Prava intelektualne svojine,

Radno zakonodavstvo, Propisi zaštite životne sredine, Pravo konkurencije, Spoljnotrgovinski i carinski propisi (kad su u pitanju pojedini članovi pre svega), Svojinsko pravni odnosi (moguće ali nije tipično), drugo

Poseban aspekt predstavljaju pravila i procedure propisane od strane državnih organa i nacionalnih i međunarodnih institucija koje sadrže pravila o učešću u različitim programima i projektima, ili pak pravila koja utvrđuju ko i pod kojim uslovima može biti korisnik državne pomoći, a da se pri tome ne naruše pravila konkurencije. Navedena pravila i procedure svojim zahtevima neumitno utiču i na pravni oblik u kome će se klasteri pojaviti. (O ovome više u poglavlju: 2.1.4. Definisanje pravnog i organizacionog oblika).

1.2. Zakonski okvir

Prve klasterske inicijative u Srbiji, pojavljuju se 2004-2005. godine. Zakonski okvir koji je bio na snazi u to vreme, nosio je nasleđe pravnog sistema Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, sa obeležjem državne i društvene svojine. Pomenuti zakoni su u to vreme još bili na snazi, iako je njihova primena bila otežana u praksi, zahvaljujući promenama u sistemu koje nisu adekvatno praćene promenama u pravnom okviru.

Zakon koji je razmatran kao moguća solucija kada je u pitanju osnivanje i registracija klastera bio je *Zakon o društvenim organizacijama i udruženjima građana donet 1982. godine*. Shodno navedenom zakonu, udruženja su bila definisana kao pravna lica u društvenoj svojini, bazirano na udruživanju radnih ljudi i građana ili društvenih organizacija, dok udruživanje privatnih pravnih lica nisu bila moguća ni prepoznata zakonom. U nedostatku adekvatnih propisa, pomenuti zakon je poslužio kao osnov za registraciju nevladinih organizacija u Srbiji i nekih klastera. Aktivnosti na reformisanju ovog zakona započele su još 2000. godine, uz podršku OSCE i drugih relevantnih domaćih i stranih institucija, ali bilo je potrebno skoro 10 (deset) godina da se zakon finalizuje i usvoji. (Videti kasnije: Zakon o udruženjima). Klasteri koji su bili registrovani po zakonu iz 1982. godine, su relativno bezbolno prošli proces preregistracije prema novom Zakonu o udruženjima, i tom prilikom nije bio narušen njihov kontinuitet (na pr. Udruženje za unapređivanje konkurentnosti proizvođača poljoprivrednih mašina "Klaster BIPOM" Udruženje građana "Agroklaster" Kraljevo).

Zakon o zadužbinama, fondacijama i fondovima

Shodno Zakonu o zadužbinama, fondacijama i fondovima, zadužbine, fondacije i fondovi se osnivaju u cilju pomaganja stvaralaštva i ostvarivanja humanitarnih i drugih društveno korisnih ciljeva.

Navedeni zakon propisuje da zadužbinu mogu osnovati fizička lica sopstvenim sredstvima, fondaciju mogu osnovati pravna lica društvenim sredstvima, fond mogu osnovati fizička i pravna lica samo privatnim ili samo društvenim sredstvima, ili i privatnim i društvenim sredstvima istovremeno.

Radi ostvarivanja svojih ciljeva zadužbine, fondacije i fondovi mogu sticati prihode i ubirati plodove po osnovu zakupa, kamate, dividende, plodova s poljoprivrednog zemljišta, prihodi po osnovu autorskih prava i patenata, i dr, primati poklone i legate za ostvarivanje ciljeva radi kojih

su osnovani. Na sredstva data zadužbini, fondaciji i fondu ne plaćaju se porezi i doprinosi ustanovljeni republičkim propisima.

Republički organ uprave nadležan za poslove kulture je nadležan da ceni celishodnost osnivanja, odobrava osnivanje zadužbine, fondacije i fonda i vrši upis u registar istih.

Zahvaljujući nedostatku jasnijeg pravnog okvira (do kraja 2009. godine) i ova forma je primenjivana na registraciju klastera. To znači da je u praksi, fond kao pravni oblik omogućio registraciju i rad klastera, mada u svojoj osnovi nije pogodan za organizaciju interesnih grupa i komercijalnog poslovanja. Prvi klaster koji je oficijelno registrovan u Srbiji je Auto Klaster, uz pomoć pravnih stručnjaka čija je preporuka je bila da se klaster registruje kao fond/neprofitna organizacija. Prema informacijama dobijenim od samih klastera (Auto klaster), sama forma, odnosno fond kao oblik pravnog lica nije donosio značajne probleme u praksi.

Trenutno se u skupštinskoj proceduri nalazi novi Zakon o zadužbinama i fondacijama, koji predviđa da fondovi registrovani po sada važećem propisu, od početka primene novog zakona nastavljaju rad kao fondacije, s tim da u periodu od 12 meseci moraju uskladiti svoja akta. Fondacija, u smislu predloga novog zakona, jeste pravno lice bez članova i osnovne imovine koje je osnovano radi dobročinog ostvarivanja opštekorisnog cilja koji nije zabranjen Ustavom ili zakonom. Imajući u vidu odredbe predloga novog zakona, klasteri koji su registrovani kao fondovi bi morali u što kraćem periodu trebalo da promene svoj pravni status.

Napominjemo da je nedostatak adekvatnog pravnog okvira zapravo i primorao neke klastera da se registruju kao fondovi, te stoga oni ne bi smeli da snose negativne posledice neefikasnosti regulatornih institucija. U tom smislu bi organi nadležni za praćenje i podršku klastera trebali da pokrenu odgovarajuću inicijativu za prevazilaženje ovog problema. (Više o ovome u poglavlju: III Opšta razmatranja, zaključci i preporuke).

Zakon o privrednim društvima

Zakon o privrednim društvima, na snazi od 2004. godine, pruža različite modele za osnivanje pravnih lica-privrednih društava. Ne ulazeći u pravnu analizu pojedinih tipova privrednih društava (ortačko društvo, komanditno društvo, društvo sa ograničenom odgovornošću, akcionarsko društvo), može se pretpostaviti da, u slučaju da bi se klaster registrovao kao privredno društvo, najprikkladnije dostupno rešenje bi bilo društvo sa ograničenom odgovornošću. Između ostalog, osnivanje i registracija društva sa ograničenom odgovornošću je relativno jednostavna, osnivački kapital nije visok, i pruža solidan osnov za donošenje odluka kroz organe društva.

Međutim, imajući u vidu uslove za učešće i apliciranje za javne fondove i neke međunarodne/EU fondove, registracija klastera kao društva sa ograničenom odgovornošću može biti limitirajući faktor, zahvaljujući činjenici da su takvi fondovi uglavnom dostupni za neprofitne organizacije/pravna lica. Problem će biti najvidljiviji u trećoj fazi razvoja klastera, kada je potrebno definisati i obezbediti održivi razvoj klastera (pri čemu profitna orijentacija, odnosno način sticanja prihoda i profita igra bitnu ulogu).

Slično pitanje je bilo postavljeno i elaborirano tokom formiranja i razvoja poslovnih inkubatora u Srbiji. Problem je rešen na praktičan način tako što je u osnivački akt i statut pravnog lica (poslovni inkubatori su osnivani kao društva sa ograničenom odgovornošću), inkorporirana odredba koja utvrđuje da profit stečen obavljanjem aktivnosti privrednog društva neće biti transferisan osnivačima, već će isti biti reinvestiran u dalji razvoj (primer: Incubator Centar Nis

d.o.o). Ovakva odredba omogućava poslovnom inkubatoru da aplicira za različite fondove i podnosi predloge projekata koji su rezervisani za neprofitna lica. Slično rešenje može biti primenjeno i kada su u pitanju klasteri.

Zakon o privrednim društvima takođe predviđa oblike povezivanja privrednih društava, pri čemu povezana privredna društva čine dva ili više društava koja se međusobno povezuju, i to:

- 1) putem učešća u osnovnom kapitalu ili ortačkim udelima (društva povezana kapitalom);
- 2) putem ugovora (društva povezana ugovorom);
- 3) putem kapitala i putem ugovora (mešovito povezana društva).

Povezana privredna društva organizuju se kao koncern, holding, grupa društava ili drugi oblik organizovanja (kao koncern kada kontrolno društvo ima za pretežnu delatnost neku poslovnu delatnost pored delatnosti upravljanja podređenim društvima; kao holding kada kontrolno društvo ima isključivo delatnost upravljanja i finansiranja podređenim društvima; kao grupa društava kada kontrolno društvo obavlja oba vida napred pomenutih delatnosti).

Podređeno društvo u svom poslovnom imenu, memorandumu i drugim poslovnim dokumentima ističe i poslovno ime kontrolnog društva.

Povezana privredna društva iz stava 1. ovog člana obuhvataju jedno kontrolno (matično) i jedno ili više podređenih (zavisnih) društava, tako da polazeći od ovakve definicije, moglo bi se reći da klasterima, čije članstvo pretpostavlja ravnopravnost, ne može odgovarati tip povezivanja koji daje važeći Zakon o privrednim društvima.

Prema podacima Agencije za privredne registre, pojedini klasteri su registrovani prema Zakonu o privrednim društvima, u formi društva sa ograničenom odgovornošću: Klaster wood , Beograd, Feniks - klaster, Beograd, Klaster salaši, Sombor, Klaster justicija, Grdica, Agro klaster Obrenovac, Obrenovac, Eko klaster, Lazarevac, Rakovica agro klaster, Beograd.

Zakon o udruženjima

U julu 2009. godine, Narodna skupština Republike Srbije je usvojila novi Zakon o udruženjima. Zakon je stupio na snagu 22.07.2009, a sa njegovom primenom započelo se 23.10.2009.

Udruženje, u smislu ovog zakona, definisano je kao dobrovoljna i nevladina **nedobitna** organizacija zasnovana na slobodi udruživanja više fizičkih ili pravnih lica, osnovana radi ostvarivanja i unapređenja određenog zajedničkog ili opšteg cilja i interesa, koji nisu zabranjeni Ustavom ili zakonom.

Zakon pruža pravni okvir za osnivanje udruženja koja su sačinjena od najmanje tri fizička i/ili pravna lica, sa jasno definisanim ciljem i oblasti obavljanja aktivnosti. Upis u registar udruženja vrši Agencija za privredne registre.

Kada su klasteri u pitanju, čini se da je pravna struktura i identitet udruženja onako kako je definisan Zakonom o udruženjima najbliži prirodi klastera, s obzirom da je Zakon otišao korak dalje u odnosu na prethodne propise i dao mogućnost formiranja udruženja od strane pravnih lica - privrednih društava (poslovno udruživanje).¹

¹ Napominjemo da je poslovno udruživanje bilo propisano Zakonom o preduzećima koji je bio na snazi do 2004. Godine ("Službeni list SRJ", br. 29/96, 33/96, 29/97, 59/98, 74/99, 9/2001, 36/2002). Čl. 419. i 420:

Kao što je napred navedeno, udruženja su definisana kao neprofitne organizacije. Izuzetak je predviđen članom 37., koji predviđa da udruženje može da vrši one aktivnosti kojima se ostvaruju ciljevi utvrđeni njegovim statutom. Istovremeno, ovaj član predviđa da udruženje može neposredno da obavlja i privrednu ili drugu delatnost kojom se stiče dobit u skladu sa zakonom kojim se uređuje klasifikacija delatnosti, pod sledećim uslovima:

1. da je delatnost u vezi sa njegovim statutarnim ciljevima;
2. da je delatnost predviđena statutom;
3. da je delatnost manjeg obima, odnosno da se delatnost obavlja u obimu potrebnom za ostvarivanje ciljeva udruženja.

Udruženje nema pravo da ostvarenu dobit od privredne ili druge delatnosti raspodeljuje svojim osnivačima, članovima, članovima organa udruženja, direktorima, zaposlenima ili sa njima povezanim licima.

Zakonske odredbe koje su napred izložene, mogu da otvore različita pitanja za klastere registrovane kao udruženja, kao na primer ko i na koji način meri da li je privredna delatnost manjeg obima, te da li je proporcionalna obimu potrebnom za ostvarivanje ciljeva udruženja. Prema tumačenju grupe autora koja je pripremila Vodič za primenu Zakona o udruženjima², ove odredbe treba "posmatrati u kontekstu odredbi Zakona o porezu na dobit preduzeća, koji uređuje način oporezivanja prihoda koje je udruženje ostvarilo neposrednim obavljanjem privredne delatnosti, a iz kojih proizilazi da se pod delatnošću manjeg obima podrazumeva višak prihoda nad rashodima koji u godini za koji se traži oslobađanje od poreza na dobit ne prelazi 300,000 dinara."

Primeri klastera registrovanih prema Zakonu o udruženjima (prema podacima Agencije za privredne registre): Udruženje „Klaster Vojplast“, Hajdukovo , Udruženje za zaštitu Klastera "Opeka brick" Niš, Udruženje „Klaster Agroindustrija“, Subotica , "Klaster proizvođača poljoprivredne mehanizacije Vojvodine", Ada, "Klaster umetničkih zanata", Sombor, Udruženje "Klaster Baby Beef", Beograd , "Poslovno udruženje vojvođanski IKT klaster", Novi Sad , Udruženje "Klaster beo food 5", Beograd, Udruženje - Klaster "Reciklaža jug", Niš , Udruženje "Bio-naučni klaster", Subotica , Udruženje-klaster "Blago istočne Srbije", Zaječar, Crafts - klaster za revitalizaciju starih zanata u Srbiji, Beograd.

1.3. Pravni instrumenti

U cilju formiranja adekvatnog pravnog okvira koji odgovara potrebama konkretnog klastera, odnosno konkretne forme poslovnog udruživanja, potrebno je koristiti i adekvatne pravne instrumente, a po potrebi angažovati i odgovarajuću pravnu pomoć (kako ne bi došlo do propuštanja prouzrokovanog neznanjem, zabludom i sl.).

“ Poslovno udruženje i drugi oblici povezivanja”. Ovakav koncept je napušten donošenjem Zakona o privrednim društvima 2004.godine.

² “Vodič za primenu Zakona o udruženjima“, Jasmina Benmansur, Dragana Rajić, Dragan Golubović, Živka Vasilevska, Dejan Milenković, Dubravka Velat, Nives Čulić, Izdavač: Građanske inicijative, Beograd, 2009

Ugovor

Ugovor je centralni dokument u svakom poslovnom odnosu i saradnji. Ugovor mora da sadrži određene elemente kako bi jasno izrazio volju ugovornih strana, kao i obim prava, obaveza i odgovornosti koje su one spremne da prihvate.

Pravni sistemi u većini zemalja dopuštaju visok stepen ugovorne odgovornosti između privatnih lica, što znači da strane mogu slobodno da odluče o sadržini i uslovima ugovora (u okvirima koji su dozvoljeni Ustavom i zakonima). Državne institucije, javna preduzeća, međunarodne organizacije i druge institucije, mogu imati ograničenu slobodu ugovaranja zavisno od propisa koji regulišu njihov rad.

Memorandum o razumevanju i saradnji

Memorandum o razumevanju i saradnji (MoR) je akt koji ima široku primenu, naročito u odnosima u kojima se kao strane pojavljuju državne institucije, ministarstva, međunarodne organizacije, univerziteti, kao i druge institucije. Svakako da obim primene nije ograničen i proteže se i na druga pravna, pa i fizička lica. Osnovna razlika u odnosu na ugovor kao pravni instrument, je to što MoR ima jedan opštiji pristup regulisanju odnosa, načelno utvrđuje prava, obaveze i odgovornosti, i u velikoj meri je baziran na uzajamnom poverenju strana. Vrlo često se zaključuje kao prethodni korak, pre zaključenja detaljnog ugovora.

Drugi instrumenti

Drugi pravni instrumenti koji mogu biti korišćeni u izgradnji pravnog okvira pogodnog za klastere, kao što su pisma o namerama, različite vrste odluka nadležnih organa, pravilnici, procedure i drugi akti.

2. Korak po korak - formiranje klastera

2.1. Opšti koraci

2.1.1. Prepoznavanje potrebe

Ovaj dokument se neće baviti pitanjima koja prethode formiranju klastera u smislu nastanka ideje i pokretanja inicijative za formiranje istog. Podrazumeva se da su se akteri budućeg klastera međusobno prepoznali kao i da su samim tim prepoznali i potrebu da ostvare određeni vid saradnje koji će uobličiti u formu odgovarajuću za klaster.

Klasteri treba da nastanu kao inicijativa njihovih budućih članica i njihovih prepoznatih potreba i interesa, ali njihov razvoj ne sme biti prepušten slučaju.

2.1.2. Definisane vizije i ciljeva

Jedan od prvih koraka koji ima suštinsku važnost je da se akteri usaglase oko vizije klastera i ciljeva koje žele da postignu svojim udruživanjem. Ovo može da bude jedan od težih koraka u celom procesu, i nije neobično da učesnici pokažu relativno ograničeni entuzijazam za učešće u diskusiji o viziji i ciljevima.

Međutim, ako nema okvirne saglasnosti o viziji i osnovnim ciljevima, nemoguće je krenuti u dalje formiranje klastera (tj. definisanje specifičnih ciljeva, akcionim planovima, organizacionog oblika i dr).

Osim ovog suštinskog aspekta, postoji i vrlo jasan pravni aspekt koji je vezan za definisanje ciljeva klastera kao i oblasti u kojoj se ti ciljevi ostvaruju. Naime, nezavisno od toga u kom se obliku realizuje, često je zahtev da se definišu ciljevi (opšti i posebni) kao i oblast realizacije istih, predviđen propisima (koji regulišu osnivanje različitih oblika pravnih lica, ali i propisima kojima se regulišu obligacioni/ugovorni odnosi, koji zahtevaju da se kao osnovni element definiše predmet i cilj ugovora).

Definisani ciljevi činiće osnovni deo ugovora o formiranju klastera kao i akta o osnivanju određenog pravnog oblika koji je, shodno važećim propisima, primenljiv na klastere. Nepostojanje ovih odredbi može činiti ugovor ništavnim (nedostatak bitnog elementa ugovora) ili pak rezultirati nemogućnošću da se određeni pravni oblik registruje kod nadležnih organa.

2.1.3. Definisane aktivnosti u skladu sa utvrđenim ciljevima

Po postizanju saglasnosti oko vizije i ciljeva, neophodno je da učesnici identifikuju okvir aktivnosti koje je neophodno preduzeti kako bi se vizija i cilj ostvarili. Od kritične je važnosti da se u okviru klastera postigne saglasnost o ključnim pitanjima koja moraju biti tretirana, i sa tim povezanim aktivnostima kao i prioritetu istih. Ovakav pristup će olakšati donošenje detaljnih akcionih planova i konkretizaciju aktivnosti.

Neophodno je da identifikovane aktivnosti budu u skladu sa Ustavom i važećim propisima, kao i da budu u funkciji osnovnih ciljeva. Ovakav zahtev nije samo logična pretpostavka, već proizilazi i iz zakonskih okvira.

Definisanje ciljeva i aktivnosti će u određenom momentu zavisiti i od pravne i organizacione forme za koju se učesnici klastera opredele, te pitanja da li će isti imati profitni ili neprofitni karakter, a s tim u vezi i mogućnost da se bavi privrednom delatnošću (u određenom obimu).

Istovremeno ističemo, da na korake koji se navode u ovom dokumentu, ne treba niti je moguće, gledati razdvojeno i sa striktnom distancom u vremenu. Pojedine faze će se neminovno preplitati i odvijati paralelno, što će naravno uzrokovati da jedan utiče i zavisi od drugog, i obrnuto.

2.1.4. Definisanje pravnog i organizacionog oblika

Odgovarajući okvir (organizacioni i pravni) za formiranje, rad i upravljanje klasterima kao i izbor pravnog oblika koji će omogućiti efikasan menadžment, prepoznat je u različitim sistemima i okruženjima kao jedno od bitnih pitanja vezanih za klaster. Prema autorima koji su se bavili ovom tematikom, pravna struktura koja je odabrana od strane klastera, zavisice od niza činilaca, kao što su: nivo razvijenosti klastera, broj članova, njihova veličina, pravni subjektivitet samih članova i drugo.³

Jedan od prvih pitanja sa kojim će se suočiti učesnici klastera jeste da li da osnuju pravno lice za klaster, ili ne. Osnovni razlozi zbog kojih bi se mogli opredeliti za formiranje pravnog lica mogu biti:

- Potreba da se obezbedi pravni okvir za apliciranje na pozive za podnošenje projekata i korišćenje podsticaja nacionalnim i međunarodnim institucijama (zahtevi nacionalnih propisa i međunarodnih institucija),
- Potreba da se formira pravno lice koje će moći da zaključuje ugovore, prima sredstva i u određenom obimu vrši finansijske transakcije u ime i za račun klastera.
- Da se obezbedi pravni okvir za regulisanje odnosa između članova, kao i sa trećim licima,
- Potreba da se ograniči odgovornost učesnika, članica konzorcijuma/klastera.

Prema Global Cluster Initiative Survey 2005, koja je sprovedena u okviru European Cluster Observatory⁴ ispitanicima je postavljeno pitanje o pravnoj formi koju je usvojila konkretna klasterka inicijativa. Rezultati dobijeni od ukupnog broja od 713 ispitanika su sledeći:

- Neformalna organizacija: 69
- Neprofitna organizacija: 286
- Profitna organizacija: 44
- Partnerstvo: 147
- Bez odgovora⁵: 167

³ "Legal Issues in SME Clusters" (mart 2005), Vicky Cooper, Marco Conte and Tobias Mahler/ supported within the LEGAL-IST project, under the FP6 IST Programme

⁴ "Cluster Initiative Survey" 2005, European Cluster Observatory, Örjan Sölvell, Göran Lindqvist, Christian Ketels, Stocholm School of Economics-Center for Strategy and Cometitiveness) ,

⁵ "Bez odgovora" se uglavnom odnosilo na ispitanike koji nisu dospeli do faze da u online upitniku odgovore na to pitanje. Partnership podrazumeva različite oblike partherstva, koji nisu ovom prilikom definisani.

Za 72 ispitanika iz ekonomija u tranziciji, rezultati su sledeći:

- Neformalna organizacija 11
- Nefitna organizacija: 27
- Profitna organizacija: 5
- Partnerstvo: 16
- Bez odgovora: 13

Rezultati pokazuju da određena nefitna organizaciona forma prevladava, što navodi na zaključak da:

- Sa jedne strane ispitanici vide klstersku organizaciju kao organizaciju koja pre svega treba da pomogne članicama klastera da razviju svoju aktivnost, konkurentnost, inovativnost i povećaju profit, a ne kao organizaciju koja bi kao takva trebala da stiče profit za sebe ili da na bilo koji način bude teret članicama.
- Sa druge strane nefitni karakter se kao takav zahteva u mnogim pozivima za projekte u kojima bi klasteri mogli da učestvuju, tj. nefitna forma se nameće i u smislu procedura međunarodnih i nacionalnih institucija.

2.1.4.1. Uticaj nacionalnih propisa i procedura na izbor pravnog oblika

U pravnim sistemima država koje su u procesu tranzicije, registracija klastera u određenoj formi se smatra veoma važnim pitanjem (važnijim nego u drugim sistemima). Procedure nacionalnih institucija uglavnom zahtevaju i uslovljavaju finansiranje projekata vezanih za klaster, formiranjem i registracijom pravnog lica, čak određenog tipa pravnog lica, broja i profila učesnika i sl.

S tim u vezi, iznalaze se odgovarajuća rešenja koja pružaju domicilna zakonodavstva, koja potencijalno mogu izazvati i određene probleme.

U Republici Srbiji, klasteri dugo nisu imali prirodno pravno okruženje koje bi im omogućilo pravni okvir za delovanje. Sa druge strane proces udruživanja i formiranja klastera je pokrenuta na različitim nivoima, i kao takva uživa podršku nacionalnih i međunarodnih institucija. Istovremeno, te institucije svoju podršku i finansiranje projekata uslovljavaju ispunjavanjem određenih kriterijuma, između ostalog i kriterijuma vezanog za registraciju klastera kao pravnog lica.

Ministarstvo ekonomije i regionalnog razvoja (MERR) Republike Srbije je u okviru Programa o rasporedu i korišćenju sredstava namenjenih za razvoj inovativnih klastera za 2010. godinu, 25.08.2010. raspisalo javni oglas za dodelu bespovratnih sredstava, i pri tome propisalo proceduru prema kojoj, pravo na korišćenje bespovratnih sredstava imaju inovativni klasteri koji:

1. su upisani u Registar udruženja Agencije za privredne registre;
2. imaju najmanje 12 aktivnih članova (najmanje devet privrednih društava preduzetnika i najmanje tri institucije za podršku - NIO, obrazovne ili druge institucije);
3. imaju za članove minimum 60% malih i srednjih preduzeća i preduzetnika i bar jednu NIO.

Ministarstvo je, verovatno u najboljoj nameri da se konačno razreši dilema oko pravnog oblika u kome se klasteri registruju, predvideo oblik udruženja saglasno Zakonu o udruženjima, kao oblik u kome moraju biti registrovani klasteri koji apliciraju za program. Istovremeno, procedura Ministarstva predviđa i veći broj učesnika od onoga što Zakon predviđa za udruženja (Zakon predviđa minimum 3 člana, a ministarstvo 12), što je s obzirom na prirodu klastera opravdano.

Istovremeno treba naglasiti **da ne postoji pravni, odnosno zakonski zahtev da se klasteri registruju u formi udruženja**, tako da to i nije formalna obaveza klastera u Republici Srbiji. Međutim imajući u vidu da je određeni broj klastera nastao da rade ne iz razloga što su članovi prirodno prepoznali potrebu da bi im klasterizacija mogla doneti određenu korist i omogućiti i uspješnije poslovanje, već su se okupili podstaknuti spoljnim uticajima programa kakve nudi MERR, to je i razumljivo da će se u izboru svog pravnog i organizacionog oblika opredeliti za onu opciju koja će im potencijalno omogućiti i dodatnu podršku za dalji rad.

S tim u vezi, zahtevi Ministarstva predviđeni najnovijim procedurama, da se klasteri registruju kao udruženja, su kod većine klastera doveli do pokretanja čitavog niza postupaka registracije klastera u novoj pravnoj formi. Napominjemo da se radi o postupcima novog osnivanja i registracije, a ne o postupku preregistracije koji bi klasterima koji su ranije bili registrovani na pr. u formi fondova, omogućio kontinuitet sa prethodnim pravnim oblikom u okviru koga su poslovali i ostvarivali rezultate.

2.1.4.2. Zahtevi međunarodnih institucija

Kao što je navedeno u odeljku 1.1. Pravni aspekti, poseban aspekt koji je vezan za osnivanje i rad klastera, predstavljaju pravila i procedure propisane od strane državnih organa i nacionalnih i međunarodnih institucija koje sadrže pravila o učešću u različitim programima i projektima, ili pak pravila koja utvrđuju ko i pod kojim uslovima može biti korisnik državne pomoći, a da se pri tome ne naruše pravila konkurencije.

Procedure međunarodnih institucija, pre svega Evropske Komisije (EK), u velikom broju slučajeva su otvorene za pravna lica, sa posebnim uslovom da ista budu neprofitnog karaktera. U nekim slučajevima (kao što smo naveli, na nacionalnom nivou) uslovi se mogu ticati i oblika pravnog lica u kome će aplikant morati da bude registrovan. Ovakvi zahtevi mogu dovesti do toga da aplikanti koji se registruju u određenom pravnom obliku ispunjavaju kriterijume za apliciranje na neke projekte i procedure (npr. nacionalne), a da istovremeno zbog zahteva nekih drugih procedura (npr. Evropskih fondova) ne mogu biti ni razmatrani (razlozi nedostatka kontinuiteta, koji je prekinut time što su se iz jednog oblika registrovali u drugi, a bez mogućnosti preregistracije koja bi im omogućila taj moment kontinuiteta).

Analiza je pokazala da ovo može biti problem u budućim nastupima pomenutih klastera kao aplikanata/partnera za projekte (pa samim tim i sredstva) Evropske Komisije i druge slične projekte na nacionalnom i internacionalnom nivou, s obzirom da kao novoformirana pravna lica neće imati mogućnost da prikažu finansijske rezultate iz prethodnih godina (što se kao uslov postavlja kod većine konkursa tog tipa).

Osim navedenog, treba imati u vidu da su mala i srednja preduzeća i klasteri u koje se ona uključuju, suočeni sa velikim teškoćama i smatraju izuzetno komplikovanim da se takmiče za dobijanje ugovora/poslova po osnovu raspisa javnog sektora, pogotovo onih koje raspisuje EK. Osnovne prepreke sa kojima se suočavaju su:

- Nisu u mogućnosti da se obaveste i saznaju o postojanju različitih mogućnosti
- Proces konkurisanja je nepotrebno komplikovan, a može biti i skup
- Nedostatak adekvatnih referenci za konkurisanje
- Značajni zahtevi za preuzimanje odgovornost i rizika prilikom implementacije usluga

- Zahtevi za sufinansiranje (u okviru nekih programa).

Trendovi usmereni ka tome da se tenderi raspisuju uglavnom za veće i duže ugovore, kao i da se i racionalizuje broj ponuđača, često rezultira time da su pomenuti poslovi i ugovori preveliki za mala preduzeća. U ovome može biti i dodatni smisao, opravdanje i podsticaj za formiranje klastera, s obzirom da ukoliko su u mogućnosti da ispune sve formalne zahteve, veće su mogućnosti da mala preduzeća zajedno, umesto pojedinačno dobiju takve poslove.

2.1.4.3. Potreba za ograničavanjem odgovornosti članova i uticaj na izbor pravnog oblika

Pitanje važnosti ograničavanja odgovornosti članica (učesnika klastera), takođe može voditi ka različitim opcijama u pogledu definisanja pravnog i organizacionog oblika. Ukoliko se pitanje ograničene odgovornosti pokaže kao važno, kao rešenje se nameće osnivanje pravnog lica koje će svojom pravnom formom obezbediti ovakav zahtev članova (na pr. forma društva sa ograničenom odgovornošću ili udruženje i dr.)

Ukoliko se pokaže da članicama pitanje ograničenja sopstvene odgovornosti prilikom ulaska u klaster nije od ključne važnosti, mogu se opredeliti i za jednostavno udruživanje na bazi ugovora, bez formiranja posebnog pravnog lica i upisa u registar. Ovakvu opciju pruža i važeći Zakon o udruženjima Republike Srbije, prema kome je registracija udruženja dobrovoljna. To znači da se udruženja mogu formirati na neformalnoj bazi, s tim da na taj način ne mogu steći status pravnog lica (tzv. unincorporated association).

Ukoliko postoji mogućnost izbora, treba se uvek opredeliti za varijantu koja je jednostavnija, u smislu osnivanja, a i kasnijeg učlanjivanja u klaster. Ako posmatramo propise koji se u Srbiji odnose na privredna društva i udruženja, u ovom momentu, iako je Zakon o udruženjima relativno nov i nije doživeo svoju punu potvrdu u praksi, može se zaključiti da je osnivanje udruženja jednostavnije, kao i učlanjenje (potpisivanjem pristupnice, bez obaveze dodatnog registrovanja u Agenciji za privredne registre).

Osim toga, asocijacije bazirane na članstvu, mogu imati pravni problem “prodaje” usluga, a takođe i u definisanju/razlikovanju članstva i odgovornog “vlasništva”.

2.1.5. Ugovor/sporazum o formiranju klastera

Bez obzira da li je pravno lice formirano ili ne, članovi treba da na određeni način regulišu svoja prava i obaveze u svojstvu članica klastera, kao i da utvrde određena pravila ponašanja. Pitanja koja se moraju regulisati sporazumom/ugovorom između članica (koji se u praksi često naziva Ugovor o konzorcijumu, ali nisu isključeni ni drugačiji nazivi) uključuju elemente kao što su: *Ciljevi, Članstvo, Članarina, Proces donošenja odluka, glasanje i kvorum, Menadžment, njegova uloga, odgovornost i izbor, Odgovornost za donošenje poslovnih projekata i privlačenje potencijalnih klijenata i partnera, raspoređivanje “zadataka” u okviru konzorcijuma, zajedničke marketinške aktivnosti i zajednički nastupi na projektima, Odgovornost za upravljanje finansijama klastera (uključujući prikupljanje članarine i upravljanje javnim podsticajnim sredstvima), Odredbe o poverljivosti kao i o pravima intelektualne svojine, Rešavanju sporova između samih članova kao i prema trećoj strani, Odgovornost članova za radnje drugih članova i*

klaster brokera, Povlačenje i isključenje pojedinih članova, raspuštanje konzorcijuma. (Anex 1: Ugovor o konzorcijumu za MSPP klaster).

Treba istaći da napred pomenuti elementi kao takvi mogu biti sastavni deo različitih tipova ugovora. U smislu da, ukoliko se zaključuje osnivački ugovor prilikom formiranja klastera kao pravnog lica, ili članice usvajaju statut istog, učesnici će možda zaključiti da im nije potrebno prethodno potpisivanje posebnog konzorcijumskog ugovora. Bitno je, ipak, da se na odgovarajući način članice usaglasu oko bitnih pitanja, te da navedenu saglasnost mogu da dokumentuju.

2.1.6. Članstvo

Uslove za sticanje i gubitak svojstva člana klastera, bez obzira u kojoj formi se organizuje, određuju sami članovi, pre svega prvobitni osnivači. U propisivanju ovih uslova mora se voditi računa o nacionalnim i međunarodnim normama koje se odnose na jednakost i zabranu diskriminacije: Ustav Republike Srbije (zabrana određenih oblika netrpeljivosti i diskriminacije) Evropska konvencija (obaveza jednakosti svih članova), praksa Evropskog suda za ljudska prava i konkretni propisi koji se odnose na materiju (na pr. Zakon o udruženjima Republike Srbije).

Po pravilu, svako lice (fizičko ili pravno, strano ili domaće) može pod jednakim uslovima utvrđenim statutom da postane član udruženja. Osnivači su istovremeno i prvi članovi, koji u odnosu na druga lica koja su naknadno pristupila kao članovi, nemaju posebne privilegije niti status. Ovo je u skladu i sa samom prirodom klastera, da svi članovi, pa i oni koji su naknadno pridruženi, imaju ista prava i obaveze (kad je u pitanju puno članstvo). Članovi koji naknadno pristupaju, potpisuju takozvanu pristupnicu kojom se obavezuju da prihvataju ciljeve, prava i obaveze iz članstva (Anex 7. Pristupnica).

Ugovorom ili drugim aktom (statutom) se mogu predvideti i drugi oblici članstva (osim punog članstva), kao što je na primer pridruženo i počasno članstvo. Ovo mogu biti i privremene kategorije, s tim da ni jedna ne daje mogućnost učešća u donošenju odluka, ali daje mogućnost učešća u diskusijama, predlaganju rešenja i slično.

Nezavisno od toga o kom se obliku radi, te da li se formira pravno lice ili ne, pretpostavka je da će naročito u ranim fazama razvoja, članovi hteti da imaju kontrolu nad tim ko pristupa klasteru kao novi član. S tim u vezi odlučivanje o prijemu će u većini slučajeva biti prepušteno svim postojećim članovima (kad je u pitanju pravno lice, nadležni organ je Skupština), s tim da se može razmatrati opcija da li je dovoljna obična ili dvotrećinska većina prilikom glasanja. Moguće je i odgovornost za odlučivanje o novim članovima prepustiti Upravnom odboru, međutim to je preporučljivo u slučajevima da članovi imaju puno poverenje u upravni odbor (da će po ovom pitanju u potpunosti raditi u interesu članova klastera), ili pak u slučajevima kada su promene članstva česte ili bi bilo nepraktično da svi članovi glasaju svaki put kada novi član traži pristup.

Članovi se moraju dogovoriti i oko godišnje članarine koju će plaćati svi članovi, kao i oko načina odnosno svrhe alociranja sredstava iz članarine.

Povlačenje i isključenje pojedinih članova, raspuštanje

Povlačenje i isključenje pojedinih članova, raspuštanje, kao i uslovi pod kojima se isto realizuje treba da budu predviđeni ugovorom ili statutom o formiranju klastera.

Primeru radi, može se predvideti da član može okončati članstvo u konzorcijumu koji čini klaster, ukoliko to najavi mesec dana unapred ostalim članovima. Član nema pravo na povraćaj članarine za tu godinu.

Član takode može biti isključen iz konzorcijuma glasanjem (anonimnim ili javnim) preostalih članova zbog materijalnog kršenja svojih obaveza iz ugovora o konzorcijumu/osnivačkog akta/statuta, kao i u slučaju da je član postao nesolventan, da je nad njim otvoren postupak stečaja ili likvidacije, ili u nekim sličnim slučajevima. Materijalno kršenje obaveza podrazumeva da član ne može biti isključen zbog kršenja ugovora u malom/minimalnom obimu, tako da će okolnosti i ozbiljnost kršenja biti detaljno i sa dužnom pažnjom razmotreni pre isključivanja člana, uz primenu relevantnih propisa.

Kada je u pitanju raspuštanje konzorcijuma koji čini klaster, to je odluka koju moraju doneti svi članovi (na pr. na skupštini) i to ne odlukom koja bi bila doneta sa manje od 75% većine ukupnog broja članova).

Kada je u pitanju gašenje klastera kao pravnog lica tu se moraju striktno poštovati uslovi koje za to propisuje nadležni zakon (Videti odeljak : Prestanak rada)

2.1.7. Upravljanje klasterom

Zavisno od pravnog oblika za koji se članice klastera opredele zavisice i način na koji će biti organizovano upravljanje klasterom.

U donošenju najvažnijih odluka učestvuju svi članovi klastera kroz skupštinu kao najviši organ upravljanja (ukoliko je u pitanju formirano pravno lice) ili kroz sastanke svih članova konzorcijuma (klastera) ukoliko formalno pravno lice nije osnovano, ali su se članovi ugovorom usaglasili koje odluke će donositi zajednički.

Preporuka je da se učesnici, odnosno članovi opredele za efikasan sistem upravljanja koji neće dodatno opterećivati klaster svojom brojnošću (brojnošću različitih organa), ni administracijom. Iz navedenih razloga, dovoljno je predvideti skupštinu i upravni odbor ili direktora kao organe upravljanja (odnosno, nepotrebno je postojanje i upravnog odbora i direktora). Ovakav pristup je i zakonski definisan Zakonom o privrednim društvima, dok Zakon o udruženjima Republike Srbije daje fleksibilan okvir kada su u pitanju organi udruženja (kao obavezne predviđa samo skupštinu i zastupnika udruženja), tako da treba voditi računa da se u jednom tako liberalnom okviru koji pruža dosta mogućnosti, ne pretera sa različitim oblicima i brojnošću organa upravljanja. O organima upravljanja će više biti reči u delu koji se odnosi na konkretne korake usmerene ka registraciji klastera kao pravnog lica shodno Zakonu o udruženjima (Videti odeljak: 2.3).

2.1.8. Odgovornost

Za svoje **obaveze udruženje odgovara celokupnom svojom imovinom** (za obaveze preuzete u pravnom prometu odgovara samo svojom imovinom, ako je ima, a ne imovinom osnivača i članova).

Članovi udruženja i organa udruženja ne odgovaraju za obaveze udruženja u pravnom prometu svojom imovinom. Izuzetno, navedena lica mogu odgovarati lično za obaveze udruženja svojom imovinom, ako postupaju sa imovinom udruženja kao da je u pitanju njihova imovina ili

zloupotrebe udruženje kao formu za nezakonite ili prevarne svrhe (pravila o probijanju pravnog subjektiviteta). Osim toga, **članovi organa** udruženja odgovaraju solidarno za štetu koju su svojom odlukom prouzrokovali udruženju, ako je ta odluka doneta grubom nepažnjom ili s namerom da se šteta prouzrokuje (osim ako su u postupku donošenja odluke izdvojili svoje mišljenje u zapisnik).

Napred navedene odredbe izvedene su iz Zakona o udruženjima. Međutim, članovi će svakako želiti da, osim odgovornosti za obaveze udruženja, jasno regulišu i pitanje odgovornosti članova jednih prema drugima kao i odgovornost članova prema trećim licima. Odgovornost članova jednih prema drugima koja proističe iz odnosa nastalih u okviru klastera, može se ugovoriti po sistemu ograničene ili neograničene odgovornosti. U praksi su mnogo češći primeri ugovaranja ograničene odgovornosti (do određenog limita) s obzirom da članovi, naročito oni koji kao novi pristupaju klasteru, neograničenu odgovornost mogu videti kao prepreku.

Sa druge strane, gledano sa aspekta trećih lica i mogućih partnera klastera, klaster bi stekao najbolji kredibilitet ukoliko se utvrdi solidarna neograničena odgovornost svih članova.

Potencijalna odgovornost članova prema trećim licima pokrivena je delimično i gornjim odredbama Zakona o udruženjima. Međutim, treba imati u vidu i situacije kada odgovornost članova može da proistekne iz odnosa sa trećom stranom, a po osnovu isporuke robe ili usluga. Odgovornost preduzeća uključenih u klaster se može pojaviti naročito kada je u pitanju specifična kooperativna mreža koja podrazumeva proizvodnju i obavljanje usluga za klijente od strane uključenih preduzeća. Uz napomenu da je ovakva situacija moguća pre svega kod većih klastera, ugovor o formiranju klastera morao bi jasno da naznači:

- Odgovornost preduzeća koja su uključena u specifičnu kooperativnu mrežu prema klijentu, međusobnu odgovornost pomenutih preduzeća, kao i odgovornost tih preduzeća, učesnika kooperativne mreže, prema ostalim članicama klastera
- Da preduzeća koja nisu uključena u konkretnu proizvodnju ili obavljanje usluga (specifičnu kooperativnu mrežu) ne mogu snositi odgovornost za bilo koji propust koji ta kooperativna mreža načini u odnosu na klijente ili treća lica.

Napominjemo da bi bilo korisno da se učesnici dogovore i utvrde ugovorom ili statutom način raspoređivanja “zadataka” u okviru konzorcijuma, ko snosi odgovornost za donošenje poslovnih projekata i privlačenje potencijalnih klijenata i partnera, zajedničke marketinške aktivnosti, odgovornost za upravljanje finansijama klastera, uključujući prikupljanje članarine i upravljanje javnim podsticajnim sredstvima, i drugo.

2.1.9. Poverljivost i prava intelektualne svojine

Poverljivost

Opšta pravila o poverljivosti nalažu da članovi tretiraju kao poverljivu svaku informaciju koju član koji je iznosi tako odredi, ili pak ako je neki tip informacija kao poverljiv označen državnim aktima, propisima i sl.

Označavanje poverljivosti neće imati efekta ako je informacija:

- Već štampana ili na drugi način dostupna javnosti; ili
- Već je poseduje član kome je namenjena.

- Dobijena nezavisno od trećeg lica i bez ikakvog prekršaja obaveze ćutanja; ili
- Ukoliko informacija mora biti izložena u skladu sa važećim zakonima i regulativama, ili sa sudskim ili administrativnim nalogom, u slučaju da član koji prima informaciju obavesti člana koji je obelodanjuje o tim zahtevima
- Drugo predviđeno ugovorom ili statutom

Odredbe o poverljivosti se podjednako odnose na članove kao i na njihove zaposlene.

“Know-how” i prava intelektualne svojine

Konzorcijumski ili neki drugi ugovor između članova klastera bi trebao da reguliše i odnose vezana za know-how i prava intelektualne svojine. U tom smislu treba razlikovati dve glavne kategorije know-how i prava intelektualne svojine

- Nezavistan know-how i prava intelektualne svojine: (1) bilo koji know-how ili prava intelektualne svojine koje poseduje član pre potpisivanja ugovora; i (2) bilo koji know-how ili prava intelektualne svojine koja je član generisao ili stekao posle potpisivanja ovog ugovora, ali na način nezavistan od bilo kod posla preduzetog na bilo kom projektu vezanom za ugovor/klaster.
- Projektni know-how i prava intelektualne svojine: znači bilo koji know-how ili prava intelektualne svojine koje je član generisao ili stekao kao deo nekog projekta, a vezano za delovanje klastera.

Vlasništvo bi trebalo regulisati na takav način da nezavisni know-how i prava intelektualne svojine, ostaje svojina člana (članova) čija je svojina bio. Ovo važi i ako se isti kasnije koristi kao deo projekta.

Vlasništvo projektnog know-how i prava intelektualne svojine, ostaje svojina člana (članova) koji su ga generisali ili stekli. U slučajevima kada je projektni know-how i prava intelektualne svojine delo zajedničke saradnje dva ili više članova, ti članovi treba da nastoje da se dogovore oko vlasništva, bilo u ugovoru o projektu specifične mreže kooperanata ili u nekom ad hoc ugovoru. Ako nema dogovora o zajedničkom projektnom know-how i pravima intelektualne svojine, uobičajeno je da članovi predvide da će vlasništvo odrediti odgovarajući nacionalni zakon.

Članovi bi trebali da ustanove i obavezu i odgovornost da obezbede zaštitu i održavanje svojih nezavisnih i projektnih know-how i prava intelektualne svojine. Ovo uključuje i troškove svih aplikacija, registracija i produženja, i svih legalnih naknada i troškova s tim u vezi.

2.1.10. Rešavanje sporova između samih članova kao i prema trećoj strani

Kao i u svim ugovornim i drugim odnosima, osnovno je pravilo da se svaki nesporazum ili spor pokuša rešiti putem dogovora: „U slučaju spora i nesporazuma bilo kakve prirode između članova ili članova u vezi sa ovim ugovorom ili nekim predmetom vezanim za konzorcijum ili prava, obaveze ili odgovornosti bilo kog člana, uključene strane će spor pokušati da reše između sebe, dogovorom“.

Ukoliko strane, odnosno članovi ne mogu rešiti spor dogovorom, treba pokušati sa iznalaženjem zajedničkog rešenja unutar klastera, na primer na nivou Upravnog odbora ili pak delegiranjem spora u rešavanje nekom nezavisnom telu. Kao jedan od efikasnijih načina može se preporučiti i rešavanje sporova putem medijacije, koje u Republici Srbiji dobija sve više na značaju.

Rešavanje sporova putem suda bi trebalo da bude poslednja opcija, pod uslovom da spor u određenom roku nije mogao biti rešen na drugi način.

Navedeni princip bi trebalo primenjivati na sporove između samih članova kao i na sporove klastera sa trećim licima, ili članova sa trećim licima (mada će to naravno zavisiti i od trećih lica).

Prestanak rada

Vreme na koje se klaster formira/osniva može već unapred biti oročeno ugovorom ili statutom (što u praksi nije čest slučaj). Takođe, samim ugovorom ili statutom članovi mogu predvideti uslove i način prestanka rada klastera.

Prestanak rada podrazumeva i brisanje klastera iz nadležnog registra, čime isti gubi svojstvo pravnog lica. Napominjemo da brisanje iz registra ne mora u svakom slučaju da znači i prestanak rada udruženja, ukoliko udruženju nije zabranjen rad pod zakonom utvrđenim uslovima.

Brisanje iz Registra vrši se ako:

- 1) se broj članova smanji ispod broja osnivača potrebnog za osnivanje, a nadležni organ udruženja ne donese odluku o prijemu novih članova u roku od 30 dana;
- 2) istekne vreme na koje je udruženje osnovano, kada je udruženje osnovano na određeno vreme;
- 3) nadležni organ (skupština) donese odluku o prestanku rada;
- 4) je izvršena statusna promena koja, u skladu sa ovim zakonom, ima za posledicu prestanak udruženja;
- 5) se utvrdi da udruženje ne obavlja aktivnosti na ostvarivanju statutarnih ciljeva, odnosno da nije organizovano u skladu sa statutom duže od dve godine neprekidno ili ako je proteklo dvostruko više vremena od vremena utvrđenog statutom za održavanje sednice skupštine, a ona nije održana (o postojanju ovih razloga svako može obavestiti APR)
- 6) je udruženju zabranjen rad;
- 7) stečajem.

U slučajevima iz tač. 1), 2), 3), 5) i 6) brisanje iz Registra vrši se nakon sprovedenog postupka likvidacije udruženja, ako zakonom nije drugačije određeno.

2.2 Formalni koraci

Upis osnivanja klastera u registar (prikazano na primeru upisa u registar Agencije za privredne registre prema Zakonu o udruženjima)

2.2.1. Opšte napomene

Imajući u vidu da je u pravnom sistemu Republike Srbije u ovom momentu najprihvatljivija forma za osnivanje klastera - forma udruženja u skladu sa Zakonom o udruženjima, ovde ćemo analizirati neka opšta pitanja od značaja za osnivanje klastera prema pomenutom Zakonu kao i konkretnim koracima neophodnim za upis klastera u registar.

Upis osnivanja udruženja/klastera u registar

Upis osnivanja udruženja/klastera u registar ima konstitutivni karakter, i stim se stiče pravni subjektivitet, odnosno svojstvo pravnog lica. Agencija za privredne registre Republike Srbije nadležna je za upis udruženja u registar shodno Zakonu o udruženjima, pri čemu se primenjuju i drugi zakonski i podzakonski akti: Pravilnik o sadržini, načinu upisa i vođenju Registra udruženja ("Službeni glasnik RS", br. 80/09 od 29.09.2009), Uredba o visini naknade za upis udruženja u Registar i druge usluge koje pruža Agencija za privredne registre u postupku vođenja Registra udruženja (Službeni glasnik RS, br. 86/09 od 21.10.2009), kao i Zakon o klasifikaciji delatnosti ("Službeni glasnik RS", br. 104/2009), Uredba o klasifikaciji delatnosti ("Službeni glasnik RS", br. 54/2010), Uredba o metodologiji za razvrstavanje jedinica razvrstavanja prema Klasifikaciji delatnosti ("Službeni glasnik RS", br. 54/2010),

Osnivači

Shodno Zakonu, Udruženje mogu osnovati najmanje tri osnivača, s tim što najmanje jedan od osnivača mora imati prebivalište, odnosno sedište na teritoriji Republike Srbije. Osnivači mogu biti domaća i strana pravna i fizička lica.

Osnivači ne mogu biti državni organi (ministarstva, opštine itd), jer je osnovno pravilo da oni ne mogu biti osnivači ili članovi udruženja kao nosioci vlasti, odnosno kao pravna lica u javnom pravu. Svi članovi koji naknadno pristupe nemaju svojstvo osnivača ali su u pravima i obavezama jednaki. (Anex 7. Pristupnica klasteru).

Posebno moramo da napomenemo da će klasteri koji se registruju kao udruženja morati da vode računa i o zahtevima koje propisuje Ministarstvo ekonomije i regionalnog razvoja MERR, a vezano za apliciranje za klasterske programe ministarstva (da imaju najmanje 12 aktivnih članova (najmanje devet privrednih društava preduzetnika i najmanje tri institucije za podršku - NIO, obrazovne ili druge institucije; da imaju za članove minimum 60% malih i srednjih preduzeća i preduzetnika i bar jednu NIO).

Naziv

Zakonom je propisano da naziv udruženja ne može biti identičan nazivu drugih udruženja koja su upisana ili uredno prijavljena za upis u Registar. Takođe, naziv udruženja ne sme da bude zamenljiv sa nazivom drugog udruženja, da izaziva zabunu o udruženju, njegovima ciljevima ili u pogledu toga o kakvoj se vrsti pravnog lica radi.

Treba obratiti pažnju na to da naziv udruženja **mora biti na srpskom jeziku i ćirilicom pismu**. (može biti i na jeziku i pismu nacionalne manjine, koji se onda upisuje se u Registar posle naziva na srpskom jeziku i ćirilicom pismu. Naziv udruženja može sadržati pojedine strane reči ako one čine naziv međunarodne organizacije čije je udruženje član, ako su te reči uobičajene u srpskom jeziku, ako za njih nema odgovarajuće reči u srpskom jeziku, ili ako se radi o rečima na mrtvom jeziku).

Kada su klasteri u pitanju, dodatno treba voditi računa o tome da sastavni deo naziva mora biti reč „udruženje“ dok reč klaster može biti deo užeg naziva (jednostavnije rečeno, onog dela koji se uobičajeno stavlja pod znake navoda). Primer naziva registrovanog klastera prema Zakonu: Udruženje za unapređivanje konkurentnosti proizvođača poljoprivrednih mašina "Klaster BIPOM".

Preporuka je da se prilikom odabira naziva izvrši prethodna provera registrovanih i rezervisanih naziva kod Agencije za privredne registre, kao i da kada se opredeli naziv, izvrši rezervacija naziva kod pomenute Agencije.

Period na koji se osniva i sedište

Udruženje se može osnovati na **određeno ili neodređeno vreme**. Ako u osnivačkom aktu nije drugačije uređeno, smatraće se da je udruženje osnovano na neodređeno vreme.

Sedište udruženja mora biti na teritoriji Republike Srbije.

Delatnost

O delatnosti je već bilo reči, ali s obzirom da se ovaj deo dokumenta može koristiti kao poseban priručnik, ponovićemo:

Udruženje može da vrši one aktivnosti kojima se ostvaruju ciljevi utvrđeni njegovim statutom (ostvarivanje i unapređenja određenog zajedničkog ili opšteg cilja i interesa, koji nisu zabranjeni Ustavom ili zakonom). Osnovna karakteristika aktivnosti je da su one **nedobitnog karaktera**. Međutim, udruženje može neposredno da obavlja i privrednu ili drugu delatnost kojom se stiče dobit, pod sledećim uslovima:

- 1) da je delatnost u vezi sa njegovim statutarnim ciljevima;
- 2) da je delatnost predviđena statutom;
- 3) da je delatnost manjeg obima, odnosno da se delatnost obavlja u obimu potrebnom za ostvarivanje ciljeva udruženja.

Osnivačka imovina

Za osnivanje udruženja **nije potrebna osnivačka imovina** (samo se plaća propisana naknada za upis udruženja u skladu sa Uredbom o visini naknade za upis udruženja i druge usluge koje pruža Agencija za privredne registre).

Imovina udruženja/klastera

Udruženje može imati imovinu i sredstva za rad. Imovinu može sticati od članarine, dobrovoljnih priloga, donacija i poklona (u novcu ili naturi), finansijskih subvencija, ostavina, kamata na uloge, zakupnine, dividendi i na drugi zakonom dozvoljen način.

Fizička i pravna lica koja daju priloge i poklone udruženjima (pa prema tome i klasteru) mogu **biti oslobođena odgovarajućih poreskih obaveza** u skladu sa zakonom kojim se uvodi odgovarajući javni prihod. Isto bi važilo i za članove koji daju prilog ili poklon udruženju (klasteru).

Obaveze u oblasti finansijskog poslovanja

Udruženje je dužno da vodi poslovne knjige, sačinjava finansijske izveštaje i podleže vršenju revizije finansijskih izveštaja, u skladu sa propisima o računovodstvu i reviziji. Godišnji obračuni i izveštaji o aktivnosti udruženja podnose se članovima udruženja na način utvrđen statutom.

2.2.2 Donošenje formalnih odluka u skladu sa internim aktima (pravnih) lica koja se udružuju u klaster

Prilikom pristupanja formalnim koracima za upis klastera u odgovarajući registar, potrebno je preduzeti i radnje koje kao takve možda nisu propisane važećim propisima, ali se preporučuju iz razloga pravne sigurnosti i transparentnosti. Jedna od takvih radnji bi bila i donošenje odluke na nivou nadležnog organa upravljanja svakog pojedinog pravnog lica kojom se odlučuje o uzimanju učešća u osnivanju klastera ili pristupanju istom (Jedan od razloga je i taj da lica koje će u određenom momentu potpisati osnivački akt ili pristupnicu klasteru formalno obezbedi podršku firme/preduzeća koje zastupa u tom procesu, kao i da svima koji učestvuju u radu te firme bude jasno zašto se u taj proces ulazi. Model odluke dat je u prilogu ovog dokumenta (Anex 2).

2.2.3 Priprema osnivačkog akta i statuta

Kako bi se pristupilo daljim konkretnim koracima u osnivanju klastera shodno Zakonu o udruženjima, neophodno je da su se prethodno usaglasili svi bitni elementi potrebni za funkcionisanje klastera, kao i da je eventualno zaključen konzorcijumski ugovor (ovo nije preduslov, ali kao što je napred naglašeno, može biti vrlo koristan korak koji će olakšati dalje formalne procese oko usaglašavanja osnivačkog akta i statuta). Predlog teksta konzorcijumskog ugovora, kao što je navedeno, nalazi se u prilogu ovog dokumenta (Anex 1).

Faza formalizacije, podrazumeva da su svi bitni elementi osnivačkog akta i statuta, kao osnovnih akata budućeg udruženja – klastera, prethodno usaglašeni i kao takvi predloženi na usvajanje na osnivačkoj skupštini klastera (pogledati pasus: Zakazivanje i održavanje osnivačke skupštine, izbor/imenovanje članova organa upravljanja). Ovo podrazumeva konstantnu aktivnu komunikaciju i koordinaciju od strane učesnika, budućih članova klastera, po mogućstvu jednog lica koje kao inicijator treba da osigura da ta komunikacija i koordinacija dovede do uspešne finalizacije postupka osnivanja.

Osnivački akt

Osnivački akt (koji se može imenovati i kao: ugovor o osnivanju, odluka o osnivanju i dr.) je osnovni, konstitutivni akt udruženja (Primer osnivačkog akta: Annex 3.). Obavezni elementi osnivačkog akta su:

- lična imena odnosno nazive osnivača i njihova prebivališta odnosno sedišta;
- naziv i sedište i adresu udruženja;
- oblast ostvarivanja ciljeva udruženja;
- ciljeve radi kojih se osniva;
- lično ime i prebivalište adresu lica ovlašćenog za zastupanje udruženja;
- potpise osnivača i njihove jedinstvene matične brojeve građana, odnosno broj putne isprave i državu izdavanja putne isprave za osnivače koji su strani državljani,
- datum donošenja osnivačkog akta.

Pored ovih obaveznih elemenata, osnivačkim aktom se mogu urediti i druga pitanja od značaja za osnivanje klastera/udruženja.

Bitni tehnički detalji upućuju na to da pravno lice kao osnivač potpisuje osnivački akt tako što njegov zastupnik uz naziv pravnog lica dodaje svoj potpis, pečat, matični broj i poresko identifikacioni broj (PIB) pravnog lica. (Potrebno je i da zastupnik svoj potpis deponuje, odnosno overi kod nadležnih organa. U praksi ovo se sprovodi putem overe OP obrasca-overa potpisa lica koja su prema osnivačkom aktu ovlašćena za zastupanje, u opštini.

Statut

Statut je osnovni opšti akt udruženja. Statut mora biti u saglasnosti sa Zakonom i odredbama osnivačkog akta. Obavezni elementi koji se statutom uređuju su:

- naziv i sedište udruženja;
- oblast ostvarivanja ciljeva,
- ciljevi radi kojih se osniva;
- unutrašnja organizacija, organi, njihova ovlašćenja, sastav, način izbora i opoziva, trajanje mandata i način odlučivanja;

- postupak za izmene i dopune statuta i postupak donošenja i izmena drugih opštih akata udruženja; zastupanje udruženja;
- ostvarivanje javnosti rada;
- uslovi i način učlanjivanja i prestanka članstva;
- prava, obaveze i odgovornost članova;
- način sticanja sredstava za ostvarivanje ciljeva i raspolaganje sredstvima,
- odredbe o privrednoj ili drugoj delatnosti kojom se stiče dobit, ako je udruženje obavlja;
- način odlučivanja o statusnim promenama i prestanku rada;
- postupanje sa imovinom udruženja u slučaju prestanka udruženja;
- postupak usvajanja, finansijskih i drugih izveštaja;
- izgled i sadržina pečata;
- druga pitanja utvrđena zakonom.

Statutom se mogu urediti i druga pitanja od značaja za rad i organizaciju udruženja. (Primer Statuta: Anex 4).

2.2.4. Organi

Kao što smo napred ustanovili, Zakonom o udruženjima se na liberalan način uređuje pitanje obaveznih organa udruženja. Obavezni organi udruženja su samo **skupština** i **zastupnik udruženja**. Pored toga udruženje može imati i **druge organe** ako su oni predviđeni statutom. To može biti upravni odbor, predsedništvo, izvršni odbor, odbor direktora, nadzorni odbor, predsednik udruženja i drugi.

Da li će se udruženje odlučiti da, osim skupštine i zastupnika, ima i druge organe zavisi od niza okolnosti, uključujući i veličinu udruženja, područje delovanja, izvore finansiranja, itd. Isto tako, nema pravnih prepreka da zastupnik udruženja i članovi drugih organa, osim skupštine, budu lica koja nisu članovi udruženja.

2.2.4.1. Skupština

Skupština udruženja je najviši organ udruženja, kojeg čine svi članovi. Zakon je utvrdio delokrug Skupštine, i treba voditi računa da se taj minimum koji je predviđen Zakonom obavezno uključi u Statut udruženja/klastera. Nadležnost skupštine je sledeća:

- usvaja statut, njegove izmene i dopune,
- bira i razrešava lice ovlašćeno za zastupanje udruženja (ako statutom nije predviđeno drugačije), odlučuje o udruživanju u saveze,
- odlučuje o usvajanju godišnjeg finansijskog izveštaja,
- odlučuje o statusnim promenama udruženja,
- odlučuje o prestanku rada udruženja,
- odlučuje o drugim pitanjima utvrđenim statutom udruženja.

Ove utvrđene nadležnosti skupštine ne mogu se preneti na druge organe udruženja, osim ukoliko to zakon izričito ne predviđa (kao kada se radi o licu ovlašćenom na zastupanje). U nadležnost skupštine se mogu uvrstiti i sva pitanja koja nisu izričito poverena drugim organima udruženja, osim ako statutom nije drugačije uređeno.

Skupštine udruženja mogu biti **redovne i vanredne**. Redovna sednica skupštine održava se najmanje jednom godišnje. Vanredna sednica skupštine mora se sazvati ako zahtev za njeno sazivanje, u pisanom obliku, podnese jedna trećina članova udruženja (ili manji broj članova ako je predviđeno statutom).

Način odlučivanja skupštine udruženja uređuje se statutom. Pri tome je definisanju ovih odredbi statuta potrebno prići pažljivo kako bi se obezbedio budući neometan rad klastera/udruženja i izbegli eventualni sporovi o punovažnosti donetih odluka. Ovo važi i za način donošenja odluka drugih organa, ukoliko su predviđeni statutom. Pri svemu tome treba imati u vidu da kvorum za odlučivanje treba upodobiti značaju pitanja o kojima se odlučuje (moguća rešenja načina odlučivanja zavisno od vrste odluke mogu biti: prosta većina glasova svih članova, prisustvo najmanje dve trećine članova skupštine, prosta većina glasova prisutnih članova, dvotrećinska ili neka druga većina, određena procentualna ili brojana većina glasova od ukupnog broja članova i dr.)

2.2.4.2. Zastupnik

Zastupnik udruženja jeste lice koje zaključuje ugovore i preuzima druge radnje u pravnom prometu u ime i za račun udruženja. Za zastupnika udruženja može biti određeno samo poslovno sposobno fizičko lice koje ima prebivalište ili boravište na teritoriji Republike Srbije (to može biti i stranac koji ima dozvolu za boravak u Republici Srbiji u skladu sa Zakonom o strancima).

Udruženje može imati i više ima više zastupnika, mada se u praksi ovakvo rešenje ne preporučuje ukoliko osnivači jasno ne odrede granice ovlašćenja pojedinih zastupnika.

Kao što je napred navedeno nije potrebno multiplikovati funkcije i broj organa upravljanja, već ih maksimalno racionalizovati. Naravno, ovakav pristup nije obavezan, tako da se Statutom može predvideti i posebna funkcija, tzv. Menadžer klastera s tim što treba voditi računa da ova pozicija bude "opremljena" i adekvatnim ovlašćenjima, te da i njegova odgovornost u odnosu na Skupštinu i Upravni odbor (ukoliko ga ima) bude jasno regulisana.

2.2.4.3. Imenovanje i razrešavanje organa upravljanja

Statutom se može odrediti način predstavljanja članova udruženja u **skupštini**. Članovi mogu za svako zasedanje skupštine odrediti svog predstavnika koji će biti ovlašćen da učestvuje i glasa na skupštini.

Ponavljamo, zastupnika treba da imenuje skupština, ako statutom nije drugačije uređeno (Odluka o imenovanju zastupnika, Anex 5.)

U slučaju da udruženje ima i upravni odbor, uobičajeno je da skupština imenuje i razrešava upravni odbor, a da upravni odbor imenuje i razrešava dužnosti zastupnika udruženja.

Zastupnik tada može biti imenovan iz redova članova upravnog odbora (predsednik ili neki drugi član), ili može biti lice koje nije član upravnog odbora. (Zastupnik udruženja može biti i predsednik udruženja ukoliko takva funkcija postoji, ili pak gore pomenuti menadžer klastera).

2.2.4.4 Selekcija/izbor lica ovlašćenog za zastupanje

Prilikom usaglašavanja bitnih elemenata osnivačkog akta i statuta, bilo bi poželjno da se osnivači dogovore i usaglase stavove o licu ovlašćenom za zastupanje udruženja.

Konkretnom imenovanju određene osobe bi trebalo da prethodi definisanje profila lica ovlašćenog za zastupanje udruženja, s obzirom da se od istog lica očekuje da vodi i operativno poslovanje klastera (smatramo da ne bi bilo dobro razdvajati funkcije zastupnika klastera i menadžera koji vodi rad klastera, upravo iz razloga operativnosti, efikasnosti i sprečavanja preteranog administriranja). Istovremeno, s obzirom da je zastupnik lica koje zaključuje ugovore i preduzima druge radnje u pravnom prometu u ime i za račun klastera/udruženja, izbor tog lica je od izuzetne važnosti.

Potencijalni profil menadžera klastera/direktora/predsednika UO bi mogao da podrazumeva: univerzitetsko obrazovanje, praktično iskustvo u oblasti u okviru koje se klaster osniva kao i iskustvo u privredi i preduzetništvu, leaderske i menadžerske sposobnosti, analitičke i organizacione sposobnosti, poznavanje stranog jezika (pre svega engleskog), sposobnost za timski rad.

Pravni aspekt procesa selekcije treba razmotriti u okviru važećih propisa, između ostalog i zavisno od toga da li će dotično lice stupiti u radni odnos, od čega će konačno zavisiti i tip ugovora koji će sa njim biti sklopljen. Prema sadašnjem stanju propisa, raspisivanje javnog oglasa nije potrebno, ali je i to jedan od načina da se na transparentan način dođe do odgovarajućih rešenja prilikom angažovanja operativnog menadžmenta.

2.2.5. Zakazivanje i održavanje osnivačke skupštine

Po usaglašavanju bitnih elemenata osnivačkog akta i statuta, dogovora i usaglašavanja stavova o licu ovlašćenom za zastupanje, neophodno je da osnivači zakažu i održe osnivačku skupštinu, na kojoj će usvojiti osnivački akt i statut i izabrati lica ovlašćena za zastupanje udruženja. Klaster/udruženje je u obavezi da o toku i sadržaju izvršenih radnji i donetih odluka sačini zapisnik sa osnivačke skupštine koji obavezan prilog prijavi za upis klastera/udruženja u Registar. (Prilog: Model zapisnika sa osnivačke skupštine, Anex 6.)

2.2.6. Podnošenje Prijave i pratećih dokumenta za upis osnivanja u registar udruženja kod Agencije za privredne registre

Upis u Registar udruženja nije obavezan (počiva na principu dobrovoljnosti). Udruženje može delovati i kao neformalno udruženje na koje se u tom slučaju primenjuju pravila o građanskom ortakluku. Samo udruženje koje želi da stekne status pravnog lica podnosi zahtev za upis u registar. Za razliku od neformalnog udruženja, registrovano udruženje može da zaključuje ugovore i preduzima druge pravne radnje u pravnom prometu, u svoje ime i za svoj račun, kao i u ime i za račun članova ako je za to ovlašćeno, može sticati sopstvenu imovinu po osnovu kupovine, poklona, i dr; može obavljati i privrednu delatnost u meri u kojoj je to u skladu sa osnovnim ciljevima, može konkurisati za podsticajna državna ili donatorska sredstva (s obzirom da nacionalne i međunarodne institucije uglavnom uslovljavaju finansiranje postojanjem registrovanog pravnog subjekta) i drugo.

Postupak upisa osnivanja udruženja pokreće se podnošenjem **dve prijave za upis u Registar i propisane dokumentacije** Agenciji za privredne registre/APR. (Uredno popunjene prijave sa pratećom dokumentacijom i dokazom o uplati naknade/takse se podnose: lično u sedištu APR u Beogradu, u organizacionim jedinicama APR, ili preporučenom poštom).

Prijava br.1: Prijava za upis udruženja u Registar

Osnovna prijava koja se podnosi APR u jednom primerku, je prijava za upis udruženja u Registar. Sadržina, način upisa i vođenje Registra, kao i sadržina i izgled prijave za upis udruženja u Registar uređeni su Pravilnikom o sadržini, načinu upisa i vođenja Registra udruženja.

Prijava br.2: Jedinствена registraciona prijava osnivanja pravnih lica i drugih subjekata i registracije u jedinstveni registar poreskih obveznika

Radi dobijanja poresko identifikacionog broja (PIB), udruženje podnosi i Jedinствenu registracionu prijavu osnivanja pravnih lica i drugih subjekata i registracije u jedinstveni registar poreskih obveznika (obrazac JRPPS – 2., ovog dokumenta), koja je propisana Pravilnikom o dodeli poreskog identifikacionog broja pravnim licima, preduzetnicima i drugim subjektima za čiju je registraciju nadležna Agencija za privredne registre (Službeni glasnik RS, broj 32/09 od 05.05.2009. godine), s tim da se u ovoj prijavi popunjavaju samo naznačeni delovi, odnosno upisuje se:

- naziv,
- način na koji će biti izvršeno dostavljanje rešenja/zaključka,
- potpis zastupnika pravnog lica odnosno podnosioca prijave.

Podnosilac prijave za upis u Registar je:

- zastupnik udruženja,
- punomoćnik sa priloženim pismenim punomoćjem potpisanim od strane zastupnika, udruženja i snabdeven pečatom udruženja.

Ako se prijava za upis u Registar ili preuzimanje odluke Registratora vrši **preko punomoćnika**, punomoćje se dostavlja APR kao sastavni deo dokumentacije i to u originalu ili overenoj fotokopiji. Pri podnošenju prijave za upis osnivanja, punomoćje mora biti snabdeveno overenim potpisom davaoca punomoćja (zastupnika udruženja u osnivanju) od strane nadležnog organa za overu potpisa (opština ili sud). Ako se za upis osnivanja, punomoćje daje advokatu, potpis davaoca punomoćja ne mora biti overen od strane organa nadležnog za overu potpisa. Ako je podnosilac prijave punomoćnik - advokat, on može ovlastiti drugog advokata za podnošenje prijave i preuzimanje odluka Registratora (zameničko punomoćje). Punomoćnika – advokata može zamenjivati advokatski pripravnik koji je kod njega zaposlen, samo ako je tako određeno u punomoćju.

Podnošenjem jedinstvene registracione prijave uz prijavu za upis u Registar, udruženje dobija poresko identifikacioni broj (PIB) od Poreske uprave koji je generisan u Rešenju APR o upisu u Registar udruženja..

Prateća dokumentacija:

Uz prijavu za upis udruženja u Registar obavezno se podnosi:

- osnivački akt;

- ako je osnivač udruženja maloletno lice, izjavu zakonskog zastupnika o davanju saglasnosti da ono može biti osnivač udruženja, koja sadrži potvrdu o overi potpisa;
- dva primerka statuta (u originalu) ;
- zapisnik sa osnivačke skupštine u izvorniku, odnosno overenom prepisu;
- akt o izboru zastupnika koji obavezno sadrži: lično ime, prebivalište i adresu, odnosno boravište zastupnika udruženja i njegov jedinstveni matični broj građana, odnosno broj putne isprave i državu izdavanja putne isprave. Odluka mora biti doneta od nadležnog organa, sa navedenim datumom donošenja i potpisana od strane ovlašćenog lica za potpisivanje (predsednik skupštine ili upravnog odbora) ;
- overena fotokopija lične karte zastupnika udruženja, a ako ona ne sadrži podatak o prebivalištu i adresi i potvrda o prebivalištu, odnosno overena fotokopija putne isprave i potvrda o boravištu;
- dokaz o uplati naknade za upis udruženja u Registar;
- dokaz o uplati takse za matični/registarski broj koji se dobija od Republičkog zavoda za statistiku, a preko APR.

Zakonom nije propisan rok u kojem je udruženje nakon osnivanja, dužno da podnese zahtev za upis u Registar (s obzirom da je upis u Registar dobrovoljan).

2.2.7. Poseban upis privredne delatnosti

Osnovna delatnost udruženja, radi koje se osniva, ne može biti obavljanje privredne i druge delatnosti kojom stiče dobit. Međutim, kao što je napred navedeno, udruženje može, pod uslovima propisanim Zakonom, da obavlja i privrednu delatnost, koja je u službi obavljanja osnovne delatnosti. Ova delatnost mora biti predviđena statutom.

Kad udruženje stekne status pravnog lica, odnosno tek po okončanju postupka i dobijanju rešenja o upisu u Registar udruženja, može da podnese prijavu upisa privredne delatnosti koju će udruženje neposredno obavljati.

Udruženje može započeti sa neposrednim obavljanjem ovih delatnosti tek nakon upisa delatnosti u Registar. Zakonom o udruženjima je propisano da se Registru privrednih subjekata prijavljuje privredna delatnost (samo jedna i to ona pretežna), koja se registruje upisom šifre delatnosti i opisom delatnosti, bez donošenja posebnog akta. Postupak za upis, pokreće se podnošenjem posebne **prijave za upis privredne delatnosti u Registar privrednih subjekata** (Anex 9.) i dokaza o uplati propisane naknade.

Ističemo da se **prihodi** ostvareni od privredne delatnosti mogu koristiti samo za finansiranje statutarnih ciljeva udruženja. Ostvarena dobit od privredne i druge delatnosti **ne može se raspodeljivati** osnivačima, članovima, članovima organa udruženja, direktorima, zaposlenima ili sa njima povezanim licima.

2.2.8. Obrasci i naknade

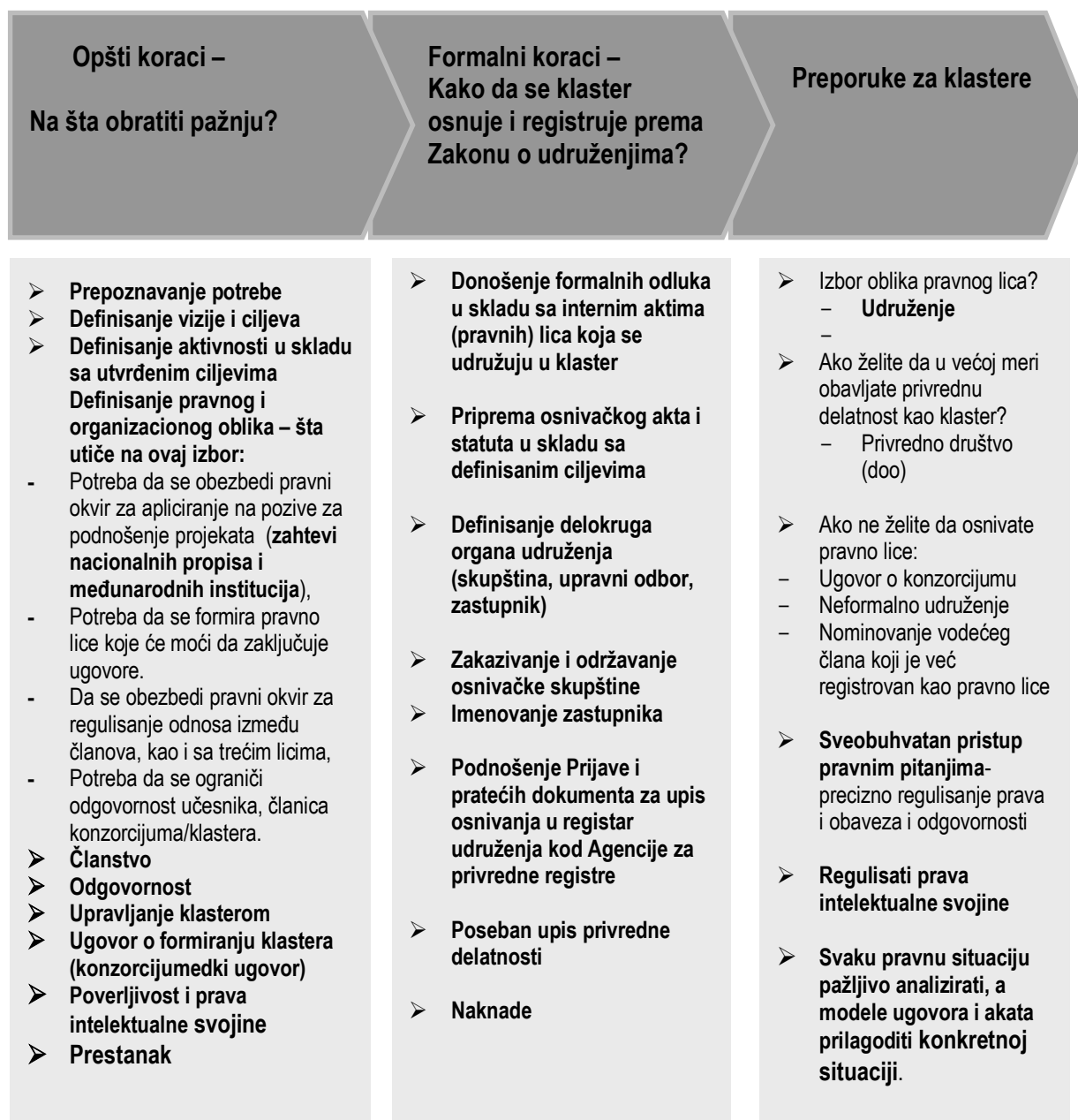
U ovom delu posebno napominjemo da su svi obrasci prethodno pomenutih prijava dostupni na web adresi Agencije za privredne registre: <http://www.apr.gov.rs.Регистри/Удружења/Обрасци/аспх>.

Obrasci moraju biti pažljivo popunjavani kako bi se izbeglo nepotrebno produžavanje postupka. Istovremeno navodimo i iznos naknada i brojeve računa za uplatu koji su trenutno važeći.

Preporuka je da se ovi podaci uvek unapred provere na:
<http://www.apr.gov.rs/Регистри/Удружења/Накнаде.aspx> :

- **Naknada za upis udruženja u Registar** iznosi **4.000,00** dinara. Uplate se vrše na račun: 840-29774845-80, model se ne upisuje, poziv na broj 07-... (u nastavku se upisuje matični broj udruženja/saveza udruženja). Ako udruženje nema matični broj, upisuje se samo poziv na broj 07.
- **Taksa za matični/registarski broj** koji se dobija od Republičkog zavoda za statistiku a preko APR, i iznosi **1.750,00** dinara. Uplata se vrši na broj: 840-742221843-57, model 97, a u nastavku se u polje poziv na broj upisuje šifra sa spiska opština.
- **Naknada za upis privredne delatnosti** u iznosu od **2.000,00** dinara, na račun broj 840-29770845-52 model 97 poziv na broj 95-01, primalac APR, svrha uplate: naknada za upis, (shodno Odluci o naknadama za registraciju i druge usluge koje pruža Agencija za privredne registre u postupku vođenja Registra privrednih subjekata i Registra javnih glasila).

Slika 1. Saradnja i koordinacija svih učesnika neophodna u svim fazama formiranja klastera :

3. Uporedni pregled

3.1. Analiza pravnih oblika primenjenih na klasterne u referentnim evropskim pravima

U ovom poglavlju je dat prikaz relevantnih rešenja u nekim evropskim zemljama (Italija, Norveška, Velika Britanija, Španija), vezan za pravnu formu klastera. Pri tome su uzeti u obzir pravni sistemi zemalja u kojima klasteri imaju određenu tradiciju i gde je razvijen i relevantan pravni okvir. U analizi je obrađena i forma Evropske ekonomske interesne grupacije, kao i rešenja zemalja u okruženju (Bugarska, Hrvatska, Makedonija).

3.1.1. Italija

Italija je jedna od evropskih zemalja koja ima dugu tradiciju u razvoju klastera. U Italiji, regionalne i lokalne vlade intenzivno saraduju s industrijskim asocijacijama i lokalnim organizacijama kao što su finansijske institucije, istraživački centri i univerziteti, koji analiziraju sve bitne faktore pokretanja klastera i predlažu modalitete njihovog funkcionisanja.

Klasteri su u Italiji prepoznati kao „industrial districts”, odnosno industrijski okruzi ili oblasti. Pravni instrument koji je kreiran da odgovori potrebama unapređenja politike podrške sektoru malih i srednjih preduzeća kroz industrijske okruge, je zakon no. 317/91, art. 36, donet 1991. godine koji je kasnije bio više puta dopunjavao. Zakonom Financial Act iz 2007. godine definisane su i industrijske zone kao “slobodna poslovna udruženja”.

Zakon je predvideo da se programi razvoja industrijskih okruga prenesu na italijanske Regije, ali je istovremeno propisao relativno komplikovane kriterijume za identifikovanje industrijskih okruga koji mogu biti korisnici razvojnih podsticaja. U praksi, italijanske **Regije mogu zvanično da priznaju kao industrijski okrug, onaj u kome je prepoznatljiv sistem rada sa visokim stepenom sektorske specijalizacije, kao i brojem malih preduzeća koji su znatno iznad nacionalnog proseka.** Ograničenja koja na ovaj način nameće Zakon, su proizvela i određene probleme, s obzirom da je industrijski okrug teško uklopiti u nekoliko statističkih parametara koje Zakon traži. To ipak nije sprečilo razvoj industrijskih okruga, tako da je na pr. prema podacima iz 2006. godine, 168 industrijskih okruga bilo formalno priznato od strane 13 (od ukupno 20) italijanskih Regija.⁶

Regije su putem pomenutog Zakona ovlašćene da finansiraju inovativne projekte u okviru prepoznatih industrijskih regija, u koje je uključeno više preduzeća kao članova formiranog konzorcijuma.

Organizacije koje su uključene u implementaciju klasterske politike, odnosno razvoja industrijskih okruga, a shodno navedenom Zakonu, su lokalne institucije (regionalne,

⁶ Prezentacija: „The Italian Industrial System: SMEs and Industrial Districts“, Institute for Industrial Promotion-Research Department, Rome, November 2007

provincijske, opštinske institucije, privredne komore, istraživačke organizacije, preduzetničke organizacije, kreditne institucije - bankarske korporacije).

Bitno je naglasiti da su klasteri u Italiji, odnosno industrijske oblasti, finansirane iz javnih fondova, a da se razrađuju različiti modaliteti samoodrživosti. (Alocirana sredstva po regijama na godišnjem nivou su na pr. Lombardija 12 miliona evra, Toscana 1 milion evra, Piemont 6 miliona evra).

Jedan od primera je Hi-Mech klaster, projekat usmeren na podršku napredne mašinske industrije u regiji Emilia-Romagna, gde je već postojala značajna tradicija u proizvodnji automobila i motorcikala (Ferrari, Ducati, Lamborghini i dr.). Ko-ordinator inicijative je organizacija Aster koja pruža usluge menadžmenta i facilitatora, a čini je konzorcijum u čijem su sastavu Emilia-Romagna regija, univerziteti, istraživački centri, indutrijska udruženja i drugi, čiji je cilj razvoj usluga i zajedničkih projekata. Projekat predviđa formiranje tzv. Net-laboratorija kroz koje treba da budu podržane strateške tehnološke oblasti. Same Net-laboratorije su formirane kao udruženja akademskih i istraživačkih organizacija.

Osim toga, regionalni zakoni omogućavaju i formiranje tzv. okružnih komiteta, čija je uloga da na lokalnom nivou formiraju bazu za razmenu stavova između zainteresovanih strana, i donošenje zaključaka o politici razvoja lokalne privrede, što će uključiti i finansiranje projekata do 40% učešća finansiranja od strane lokalnih vlasti, s tim da korisnici mogu biti samo udruženja ili industrijski okrug kao celina.

Iz svega što je navedeno proizilazi da se u Italiji izdvaja nekoliko organizacionih oblika vezanih za klasterne:

- Industrijski okrug prepoznat kao klaster, koji sam po sebi nema neku od klasičnih pravnih formi, ali je kao takav predviđen zakonom 317/91.
- Koordinatori klusterskih inicijativa, koji se formiraju kao posebne organizacije, konzorcijumi u čiji sastav ulaze lokalne vlade, univerziteti, istraživački centri, indutrijska udruženja.
- Okružni komiteti za unapređenje lokalne politike industrijskog razvoja

3.1.2. Norveška

U Norveškoj postoji izrazita politička volja da se unapredi podrška klasterima malih i srednjih preduzeća, a povezana je sa razvojem inovacione politike.

U Norveškoj ima dosta primera uspešnih klastera. Formirano je i dvanaest velikih klastera (*world class clusters*) koji se sastoje od preduzeća svetskih lidera u okviru svoje oblasti. Ovi klasteri svi zajedno su podržani NCE Programom (Norwegian Centres of Expertise), implementiraju vodeće tri glavne norveške inovacione agencije: Innovation Norway, the Research Council of Norway SIVA (Industrial Development Corporation of Norway).

Ove nacionalne organizacije i fondovi su uključeni u razvoj poslovnih mogućnosti kroz umrežavanje i razvoj saradnje između malih i srednjih firmi (SIVA, kao vlasnik i operator 33 "poslovna parka", "Innovation Norway" na pr. kroz ARENA program koji je podržavao 18 regionalnih klusterskih projekata, između ostalih i Lilestrom Science City).

Klasteri u Norveškoj su zasnovani na regionalnoj koncentraciji istraživačko razvojnih organizacija i povezanih malih i srednjih preduzeća i na relativno labavoj strukturi. Klasterski model je baziran na strategiji “cooptition”–saradnji između konkurentnih MSPP.

Većina regionalnih klastera je osnovana kao neprofitna udruženja, sa jednim od glavnih ciljeva da omogućavaju saradnju i razvoj uključenih malih i srednjih preduzeća. U okviru svoje delatnosti nude i prostor za održavanje sastanaka članica, tehničku podršku i druge vidove podrške u cilju jačanja poverenja kao i uspostavljanja saradnje između uključenih preduzeća.

Klaster je organizovan tako da ima upravni odbor (steering group) koji čine predstavnici svih relevantnih učesnika. Na ad-hoc bazi se u okviru istog organizuju i posebna partnerstva na projektnoj bazi, koji vodi poseban projektni tim kao i projektni menadžer koji je istovremeno i klaster “facilitator”. Ovakvi klasteri ne obavljaju komercijalne delatnosti koje su vezane za poslovanje uključenih malih i srednjih preduzeća.

Uloga klaster brokera (više o klaster brokeru u odeljku: Opšta razmatranja, zaključci i preporuke) je takođe jasno izražena u sistemu klastera u Norveškoj, ali pre svega u početnoj fazi razvoja i u vezi sa organizovanjem posebnih projektnih partnerstva i identifikovanjem novih poslovnih potencijala.

Poteškoće u uspostavljanju neophodnog nivoa poverenja u međusobnim odnosima su identifikovane kao jedan od značajnijih problema, i jedan od mogućih razloga neuspeha klastera u Norveškoj, čemu često doprinosi i različitost u kulturnom nasleđu.

S tim u vezi, u slučajevima kada je prepoznat značaj intenzivirane saradnje, a u cilju prevazilaženja problema nedostatka poverenja, članovi klastera se opredeljuju za osnivanje preduzeća sa ograničenom odgovornošću (*aksjeselskap*). Ovo je slučaj u kome učesnici dobijaju udeo u preduzeću, srazmerno vrednosti njihovih uloga (u skladu sa Norwegian Companies Act), a sami odnosi između članova se regulišu putem tzv. “shareowner agreement” (ugovor članova društva). Takođe, i u slučajevima kada su na projektu bazirana partnerstva uključivala i razvoj potpuno novih komercijalnih biznisa, ista su se organizovala kao pravna lica sa ograničenom odgovornošću.

3.1.3. Velika Britanija

U Engleskoj razvoj klastera se pokreće na bazi inicijative regionalnih razvojnih agencija ili organizacija. Agencije selekcioniraju broj klastera sa investicionom promocijom povezanih programa, istraživačkom podrškom i treningom. Svaka agencija ima klaster menadžera koji je odgovoran za razvoj klastera u svojoj regiji.

Klasteri se osnivaju i rade uz podršku javnih fondova, Evropskih fondova namenjenih regionalnom razvoju, iz fondova koje obezbeđuju regionalne agencije kao i drugih fondova dostupnih na lokalnom nivou. (Na pr. u nekim slučajevima agencija omogućuje izgradnju kapaciteta od strane inostranih faktora, a nakon toga razvija domaće snabdevače za podršku rada tih firmi. Slični su procesi u Velsu i Irskoj).

Kao organizacione forme predviđene engleskim pravnim sistemom izdvajaju se:

- Tipovi preduzeća (društva lica i kapitala) sa ograničenom i neograničenom odgovornošću, s tim što preduzeća sa ograničenom odgovornošću mogu biti po osnovu udela (*limited by shares*) ili forma ograničenja putem garancije (*limited by guarantee*).
- Tipovi partnerstva (društva lica) - Ortačko i komanditno društvo, kao i partnerstvo sa ograničenom odgovornošću (LLP).
- Druge forme su: joint venture, neformalno udruženje kao i EEIG (European Economic Interest Group).

Kada su klasteri u pitanju, izdvajaju se sledeće pravne forme:

- Prilikom formiranja klastera -

Neformalno (neregistrovano) udruženje koje nema formu pravnog lica i predviđa neograničenu odgovornost članova. Ova forma je usvojena od nekih klastera (na pr. Digital Alliance i Advanced Manufacturing Group) zbog jednostavne strukture koja je istovremeno jednostavna za implementaciju i pristup novih članova. Podrazumeva jednostavno ugovorno formiranje i upravljanje. Njihov rad u većini slučajeva olakšavaju klaster brokeri.

- U kasnijim fazama rada, kada se obzirom na zajedničke poslove, nametne pitanje ograničenja odgovornosti:
 - Preduzeće sa ograničenom odgovornošću po osnovu garancije, koji se često primenjuje od strane profesionalnih i trgovačkih udruženja kao i istraživačkih asocijacija, uglavnom onih koji se finansiraju iz javnih fondova (oblik usvojen na pr. od strane Yorkshire Forward razvojne agencije koja se bavi podrškom klastera). U pitanju je pravno lice u kome nema inicijalnog osnivačkog kapitala, a odgovornost je definisana do iznosa do koga su se članovi saglasili da ulože u imovinu preduzeća u slučaju da je opstanak preduzeća ugrožen. Ovaj tip odgovornosti postaje aktivan u slučaju suočavanja preduzeća sa likvidacijom ili stečajem. Problem koji se javlja u praksi je taj da potencijalni klijenti mogu sa rezervom da pristupaju zaključivanju poslova sa ovim tipom preduzeća, s obzirom da je odgovornost limitirana samo do određenog iznosa.
 - Preduzeće sa ograničenom odgovornošću po osnovu udela (slična formi društva sa ograničenom odgovornošću predviđenog Zakonom o privrednim društvima Srbije, tako da je ovde nećemo posebno predstavljati).

U Engleskoj međutim, klasteri koji su formirani kao preduzeće koje ostvaruje profit, ili može da ostvaruje profit retko mogu biti korisnici javnih fondova, osim kad je u pitanju LLP, kod koga članovi potpisuju, osim toga da odgovaraju do visine sredstava utvrđenih garancijom, i garanciju da će sredstva biti korišćena na odobreni način i da ih članovi neće deliti međusobno.

3.1.4. Španija

Razvoj klastera u Španiji ima dugu tradiciju. U nekim regijama (Baskija) su se inicijative tipa klastera javljale još u 19. veku.(pr. oblast reke Bilbao je bila specijalizovana u oblasti izvozno orijentisane teške industrije).

U Španiji su se razvijali regionalni industrijski klasteri, kao regionalne ili provincijske asocijacije, u kojima mreže, odnosno povezivanje malih i srednjih preduzeća ima značajnu ulogu. Razvoj industrijskih klastera je rezultat istorijskih procesa i duge tradicije.

Klasterski orijentisane institucije su u Španiji ključni faktori u formiranju i razvoju klastera. Institucionalne strategije su uticale na razvoj poslovnih organizacija klastera i formalnih tipova povezivanja.

Zavisno od regije u kojoj su se razvijali i klasteri su usvajali određenu pravnu formu. Na pr. u Kataloniji su se razvijali i u zavisnosti od tipa industrije – tradicionalna industrija kao što je tekstilna razvijala je oblike regionalnih udruženja esnafa, dok u industrijama savremenog tipa (automobilska, farmaceutska) su se uspešno razvijali različiti mešoviti oblici poslovne kooperacije, koji se nisu posebno izdefinisali.

U regiji Valensije su se posebno razvijali Tehnološki instituti (TI). Pod uticajem italijanskog modela, stimulisan je na regionalnom nivou sistem podrške lokalnoj industrijskoj specijalizaciji, kroz mrežu sektorskim orijentisanih TI.

U skladu sa predviđenim pravnim okvirom u Španiji, TI se osnivaju kao neprofitne asocijacije (udruženja) za istraživanje u oblasti industrije, a okupljaju više firmi kao članica.

Sektorske klusterske asocijacije su se izdvojile kao oblik koji nije nametnut aktima vlade, već kao oblik koji je bio pokretač procesa formiranja interesnih organizacija na nivou regija i provincija. One su samim tim postale i ključne klusterske organizacije - institucije.

3.1.5. Evropska ekonomska interesna grupacija (European Economic Interest Group EEIG)

Evropska ekonomska interesna grupacija (European Economic Interest Group EEIG) je oblik predviđen putem Council Regulation (EEC) No 2137/85, a potom usvojen nacionalnim zakonodavstvima zemalja članica. EEIG ima svojstvo pravnog lica, neprofitnog karaktera. Njegov zadatak je da obavlja određene aktivnosti za svoje članove, ali različite od poslova samih članova. Članovi su iz različitih EU zemalja, s tim da sam EEIG mora biti registrovan u nekoj od zemalja članica. EEIG pretpostavlja neograničenu solidarnu odgovornost članova, što u određenim slučajevima može biti veoma destimulativno za tu formu povezivanja.

3.2. Iskustva zemalja u okruženju

3.2.1. Bugarska

U Bugarskoj, kao i u drugim zemljama, ne postoji zakon koji se direktno bavi klasterima. Prema trenutnom stanju zakonskog okvira, 90% klastera u Bugarskoj se registruje u nadležnom sudu u formi udruženja kao neprofitnih pravnih lica, i to u skladu sa Zakonom o neprofitnim pravnim licima (Not-For-Profit Legal Entities Act). Prema dokumentaciji koja je bila dostupna prilikom naše analize, može se izvesti zaključak da je u Bugarskoj pravni okvir rešen na sličan način kao i u Srbiji, Zakonom o udruženjima.

U Bugarskoj je formirana i Asocijacija poslovnih klastera Bugarske kao samostalno organizovana, nezavisna organizacija osnovana sa ciljem da udruži napore bugarskih klastera za njihov održivi razvoj u skladu sa evropskim standardima i klsterskom politikom.

3.2.2. Hrvatska

U Hrvatskoj je u odnosu na razvoj klastera zauzet bottom-up pristup, a razvojne strategije se zasnivaju evropskim standardima u ovoj oblasti: poštovanje lokalnih interesa i projekata, partnerski pristup, povezivanje interesa privatnog, javnog i civilnog sektora. Posebna pažnja se obraća na potrebu budućeg smanjivanja jaza u razvijenosti među županijama, te potreba bržeg razvitka nedovoljno razvijenih županija. Klasteri su prepoznati kao jedan od novih puteva podizanja konkurentnosti hrvatske privrede, a Ministarstvo gospodarstva podstiče 46 klastera i klsterskih inicijativa u kojima je udruženo više od 400 privrednih subjekata, sa 25 hiljada zaposlenih.⁷ Resorno ministarstvo započelo je projekt »Klasteri - zajednički proizvod« putem koga se podrška pruža i kroz sufinansiranje klastera.

Što se tiče pravnog okvira, klasteri se formiraju i registruju u formi udruženja, privrednih interesnih udruženja, ali po potrebi i kao društva sa ograničenom odgovornošću. Međutim, prevladajući je stav da klasterne ne treba gurati u čvrste, nefleksibilne pravne forme, već ostaviti klasterima da u zavisnosti od potreba, svog razvojnog stadijuma i drugih faktora, opredele koju će pravnu formu izabrati. Identifikovani problemi odgovornosti članova se regulišu putem zaključivanja posebnih konzorcijumskih ugovora koji posebnu pažnju posvećuju pitanju odgovornosti.

U Hrvatskoj je formirana i Zajednica klastera Hrvatske privredne komore, kao oblik povezivanja i organiziranja pravnih lica, poglavito klastera (trgovačka društva i udruga) na nivou Hrvatske privredne komore, radi unapređivanja rada i stručnih znanja, međusobne razmene informacija, sprovođenja zajedničkih interesa i stručnog obrazovanja, poslovanja klastera i njegovih članica, te fizičkih lica, zainteresovanih stručnjaka pojedinaca.

3.2.3. Makedonija

Važeći propisi u Makedoniji su korak iza propisa u Srbiji, s obzirom da je još uvek na snazi zakon koji se primenjuje na udruženja građana, odnosno još uvek nisu razvijene odgovarajuće forme poslovnog udruživanja. Trenutno su u toku konsultacije za izmenu i unapređenje postojećih propisa.

⁷ <http://www.poduzetnistvo.org/news/u-hrvatskoj-46-klastera-i-klsterskih-inicijativa>, novembar 2009.

4. Opšta razmatranja, zaključci i preporuke

Pravni okvir ne može učiniti klaster uspešnim, ali može olakšati ili pak otežati njegovo poslovanje. Sami članovi moraju prvo jasno sagledati prednosti zajedničkog nastupa i rada kao i razmene ideja i informacija u cilju unapređenja sopstvenih i opštih komercijalnih (i drugih) interesa. **U osnovi komercijalnog uspeha klastera počivaju principi poverenja i poštenog poslovanja, koji kao takvi moraju da se odražavaju i u pravnom okviru koji članovi formiraju.**

Kompleksnost pravnih pitanja sa kojima se klasteri suočavaju mogu doneti i značajan rizik neuspeha, naročito u početnim fazama razvoja. Racionalna pretpostavka je da klasteri u većini slučajeva nemaju sredstava za angažovanje pravnih savetnika, tako da jednostavnost pravnog okvira može da ima bitnu ulogu u njihovom razvoju. Većina predstavnika klastera je u načelu svesna da učešćem u klasteru preuzima i određene elemente pravnih rizika, te da je to podeljeni rizik koji će zavisiti i od pravnog identiteta i aktivnosti lica uključenog u klaster.

Na osnovu onoga što je izneto u ovom dokumentu, mogu se izvesti određeni zaključci i preporuke. Radi lakšeg praćenja, razdvojićemo zaključke i preporuke koji se odnose na klasterne i njihove članice od zaključaka i preporuka koji se odnose na institucije nadležne za kreiranje politike i sprovođenje podrške klasterima.

4.1 Zaključci i preporuke koji se odnose na klasterne i njihove članove

Zaključci

Imajući u vidu da su klasteri su različiti po svojim konstitutivnim elementima, po svojim ciljevima, aktivnostima i stepenu razvoja, skoro da je nemoguće donositi opšte zaključke koji bi vodili ka jedinstvenom rešenju i preporučiti idealnu pravnu formu za klasterne.

Međutim postoje neka zajednička pitanja koja su se kao takva izdvojila u odnosu na klasterne koje uključuju mala i srednja preduzeća:

- Posebni zakoni koji se odnose na klasterne ne postoje u većini posmatranih zakonodavstava, osim u Italiji, ukoliko se zakon o industrijskim okruzima, smatra zakonom o klasterima.
- Klasteri malih i srednjih preduzeća u većini zemalja EU, se u pogledu finansiranja svog osnivanja, rada i razvoja još uvek oslanjaju na finansiranje koje je dostupno kroz javne fondove (različitih tipova).
- U većini zemalja EU funkcija klaster brokera se izdvaja kao ključna u razvoju klastera (naročito početnom). Veštine i znanja klaster brokera koja se zahtevaju, vezana su za menadžerske i komunikacione sposobnosti, posedovanje znanja u komercijalnoj i pravnoj oblasti, IT i finansijama.

Napominjemo da je izraz klaster broker u širokoj upotrebi u većini evropskih zemalja, ali da se isti poistovećuje sa ulogom klaster facilitatora ili klaster menadžera. Funkciju

klaster brokera može vršiti fizičko ili pravno lice koje kao takvo ne mora biti član klastera, već klaster sa njim može zaključiti poseban ugovor o pružanju usluga. Usluge klaster brokera su obično: iznalaženje novih poslovnih i projektnih mogućnosti, organizacija posla, koordinacija promotivnih i marketinških aktivnosti, identifikovanje i privlačenje različitih oblika finansiranja i drugo. Klaster brokeri nisu odgovorni za poslovanje klastera, ali članovi u većini slučajeva insistiraju da se odgovornost brokera definiše, te da se kao minimum odgovornosti utvrdi odgovornost za nemarno poslovanje.

- Istovremeno, iz uporedno pravnog pregleda proizilazi da je forma udruženja, koje ima svojstvo pravnog lica i posluje na neprofitnoj osnovi, najčešći oblik u kome se klasteri formiraju (kada je potrebno oformiti pravno lice).

Preporuke

Izbor pravnog oblika

Izbor pravnog oblika, će umnogome zavisiti od razvijenosti faze u kojoj se klaster nalazi. U preliminarnoj fazi razvoja, **ugovor o saradnji ili konzorcijumski ugovor** može biti dovoljan za regulisanje odnosa budućih članova. Isto važi i za **neformalno udruženje** koje kao oblik udruživanja može biti preporučen u fazi u kojoj se tek definišu međusobni odnosi, a zajednički poslovi još nisu pokrenuti, pa se ne pojavljuje ni pitanje odgovornosti.

Izbor oblika pravnog lica

- ***Udruženje***

Ukoliko govorimo o izboru oblika pravnog lica (što se pred članove kao opcija može staviti i na samom početku, ali i u kasnijim fazama razvoja), **udruženje** bi bila forma koja se preporučuje i koja najpribližnije odgovara prirodi klastera u trenutno važećem pravnom sistemu Republike Srbije (Zakon o udruženjima). Pokazalo se i da postupak registracije osnivanja udruženja kod Agencije za privredne registre, nije komplikovan, te da i službenici Agencije izražavaju spremnost da pomognu kao i da pruže uputstva u samom procesu prijavljivanja i registracije. Forma udruženja se i u drugim pravnim sistemima pokazala kao prihvatljiva jer omogućava visok nivo učešća članova u procesu odlučivanja, relativno jednostavne procedure pristupanja i istupanja, a članovi ne odgovaraju za obaveze udruženja.

Kritika upućena ovoj formi je ograničenje u pogledu bavljenja privrednom delatnošću odnosno delatnošću kojom se stiče dobit. Smatramo da ova vrsta ograničenja nije kontradiktorna prirodi klastera, s obzirom da sam klaster kao virtuelno telo i ne treba da se izdvaja od članova i da se nezavisno bavi nekom privrednom delatnošću, ili pak privrednom delatnošću članova. Ako pođemo od toga da klaster treba da unapredi poslovanje, konkurentnost, pa i profitabilnost samih članova, pa posredno i privrede na regionalnom nivou i šire, a ne da stiče sopstvenu dobiti. Sa druge strane, obavljanje privredne delatnosti u određenoj meri je dopušteno Zakonom, tako da u okviru toga treba naći mogućnosti koje će doprineti održivosti klastera. Osim toga, kao što smo prethodno naveli, procedure međunarodnih i nacionalnih institucija u velikom broju slučajeva zahtevaju neprofitni karakter lica koja apliciraju, tako da insistiranje na tome da se klasteri registruju u formi koja omogućava profitabilnost mogu biti kontradiktorni.

- **Privredno društvo**

Imajući u vidu da prema Zakonu o udruženjima u Republici Srbiji, registracija udruženja nije obavezna, analogno i klaster kao tip poslovnog udruženja, može postojati kao neformalno udruženje. Da li će udruženje privrednu i drugu delatnost obavljati neposredno ili preko posebno osnovanog privrednog društva predmet je njegove poslovne procene.

Ukoliko udruženje želi u većem obimu da obavlja privrednu i drugu delatnost, preporučuje se da osnuje posebno privredno društvo. Posebno imajući u vidu da su troškovi osnivanja privrednog društva razmerno niski, da se time izbegava rizik sankcija zbog nepreciznih zakonskih odredbi u pogledu dozvoljenog obima neposrednog obavljanja privredne delatnosti, kao i činjenice da tako osnovano privredno društvo može bez ograničenja da obavlja bilo koju privrednu delatnost, srodnu ili nesrodnu. Što se tiče oblika privrednog društva, preporuka je osnivanje društva sa ograničenom odgovornošću, kao forme čije osnivanje i registracija je relativno jednostavna, osnivački kapital nije visok, i pruža solidan osnov za donošenje odluka kroz organe društva. Član društva ne odgovara za obaveze društva, osim do iznosa neunetog uloga u imovinu društva, što takođe može biti stimulacioni faktor za opredeljivanje za ovu formu. Forme koje uključuju neograničenu odgovornost članova, kao što su ortačko i komanditno društvo (iako bi bile poželjne sa aspekta partnera i klijenata) su manje prihvatljive sa aspekta samih članova i njihove potencijalne odgovornosti za obaveze društva.

Osnovna kritika upućena osnivanju klastera u formi privrednog društva, je ta što su po definiciji privredna društva profitna pravna lica koja kao takva ne ispunjavaju kriterijum neprofitabilnosti predviđen pozivima za projekt većine nacionalnih i međunarodnih institucija. Preporuka za rešenje ovog problema je da se u osnivački akt i statut pravnog lica, inkorporira odredba koja utvrđuje da profit stečen obavljanjem delatnosti privrednog društva neće biti transferisan osnivačima/članovima, već će isti biti reinvestiran u dalji razvoj.

- **Nominovanje „vodećeg“ člana**

Ukoliko žele da izbegnu formiranje posebnog pravnog lica, postoji opcija da se članovi klastera međusobno usaglasе oko toga da jedan od njih koji je registrovan u formi privrednog društva, bude taj koji će obavljati komercijalnu i finansijsku delatnost u ime i za račun članova (što istovremeno znači da bi se sredstva iz projekata ili redovnih privrednih aktivnosti prenela preko njegovog računa). Ovakva situacija bi kao pretpostavku morala da ima visok stepen poverenja među članovima, a sami odnosi bi morali brižljivo da budu regulisani konzorcijumskim ugovorom. Ravnopravnost ne sme ovom prilikom biti narušena. Nedostatak poverenja je u tom slučaju osnovna prepreka ovakvom regulisanju odnosa.

- **Opšte preporuke**

Prilikom formiranja klastera, budući članovi bi trebalo da imaju **sveobuhvatan pristup** pravnim pitanjima, te da usaglasе bitne elemente vezane za regulisanje prava i obaveza članova klastera, odnose klastera i članova sa trećim licima, te da zaključivanjem odgovarajućih ugovora zaokruže i formiraju adekvatan pravni okvir. U cilju formiranja pravnog okvira koji odgovara potrebama konkretnog klastera, odnosno konkretne forme poslovnog udruživanja, potrebno je koristiti i adekvatne pravne instrumente, a po potrebi angažovati i odgovarajuću pravnu pomoć (kako ne bi došlo do propuštanja prouzrokovanog neznanjem, zabludom i sl.).

Ugovor ili drugi pravni instrument je neophodno definisati tako **da precizno reguliše prava i obaveze** ugovornih strana, te da se izbegnu eventualni nesporazumi, različita tumačenja ili zloupotreba. S druge strane nije moguće predvideti sve situacije koje mogu nastati tokom izvršenja ugovora. Stoga je uvek potrebno pažljivo opredeliti nadležno pravo koje će se primeniti na ugovor u slučaju nesporazuma ili za situacije da ugovorom nešto nije regulisano. Isto važi i za način rešavanja sporova i određivanje nadležnosti za rešavanje istih.

Pitanje **odgovornosti** članova za obaveze klastera mora biti regulisano u skladu sa zakonskim pretpostavkama. Preporuka je da se odgovornost samih članova jednih prema drugima, kao i prema trećim licima reguliše putem ugovora, ograničavanjem odgovornosti do određenog limita. S tim u vezi treba naglasiti da je osnovni princip da niko ne treba da prihvati više odgovornosti od onoga što je zaista neophodno, te smanjivanje nivoa odgovornosti svaka strana ponaosob smatra vrlo bitnim elementom u pregovorima.

U vezi sa **pravima intelektualne svojine**, preporučljivo je zauzeti jednostavan pristup i to tako da prava intelektualne svojine koja pripadaju pojedinom članu, ostaju u njegovom vlasništvu, a prava intelektualne svojine nastala kroz zajednički rad i saradnju treba da budu zajedničko vlasništvo. Previše komplikovane odredbe vezane za ova prava čije razumevanje i inače nije jednostavno, mogla bi da još više umanje shvatanje njihovog značaja i da stvore otpor prema bilo kakvom usaglašavanju ovih pitanja.

Pri svemu treba imati u vidu da je svaki klaster i svaki odnos u koji se u okviru njega ili u vezi sa njim stupa, slučaj za sebe, tako da čak i u slučaju kada su dostupni modeli ugovora i drugih pravnih akata, svaka pravna situacija mora biti pažljivo analizirana, a modeli ugovora i akata prilagođeni toj konkretnoj situaciji.

4.2. Zaključci i preporuke vezane za javni sektor

Poseban pravni aspekt čini **legislativni okvir**, pod čime ovom prilikom podrazumevamo i pravila međunarodnih i nacionalnih institucija u sferi podrške klastera, koji bi trebao da bude **što jednostavniji, fleksibilniji i dizajniran tako da olakša formiranje i razvoj klastera**.

S tim u vezi ističemo da nametanje strogih uslova za klastere može imati destimulativni uticaj na njihovo formiranje i rad, te bi ih u tom smislu trebalo izbegavati u meri u kojoj je to moguće. Klastere ne bi trebalo ograničiti čvrstim, nefleksibilnim pravnim formama, već ostaviti da u zavisnosti od potreba, svog razvojnog stadijuma i drugih faktora, opredele koju će pravnu formu izabrati.

Preporuka je za javni sektor jeste da se **postojeće procedure s vremena na vreme preispitaju i unaprede modelima fleksibilnijim i pristupačnijim** za sektor malih i srednjih preduzeća.

Imajući u vidu da je koncept razvoja klastera u načelu vezan za regionalni razvoj, on se i ne može implementirati bez učešća lokalne i regionalne vlade i to u meri i intenzitetu koji su daleko veći nego u nekim drugim razvojnim poduhvatima. Tu se prevashodno misli na stvaranje adekvatne infrastrukture, pravnih okvira i mera ekonomske politike. Shodno **tome preporuka je da se u razvoju pravnog okvira klastera potrebno prići i sa aspekta Zakona o regionalnom razvoju**, te u tom smislu kroz dokumente koje sam Zakon predviđa (*Nacionalni plan regionalnog razvoja, regionalne strategije, programi finansiranja razvoja regiona i dr*) iznaći odgovarajuće mogućnosti i suštinski unaprediti mere i podsticaje za razvoj klastera. S tim u vezi može se

preporučiti model regionalnih agencija u Engleskoj, gde se razvoj klastera pokreće na bazi inicijative regionalnih razvojnih agencija. Svaka agencija ima klaster menadžera koji je odgovoran za razvoj klastera u svojoj regiji.

Imajući u vidu stanje pomenuto u odeljku 1.2. Zakonski okvir, Ministarstvo ekonomije i regionalnog razvoja koje u okviru svoje nadležnosti prati i podržava rad klastera, bi trebalo da sa nadležnim organima razmotri mogućnosti (uključujući i mogućnosti koje pruža pravna tehnika) da se klasterima koji su bili **registrovani kao fondovi omogućí preregistracija ka drugom pravnom obliku (udruženju)**, kako bi se omogućio kontinuitet pravnog lica. Napominjemo da je nedostatak adekvatnog pravnog okvira zapravo i primorao neke klastere da se registruju kao fondovi, te stoga oni ne bi smeli da snose negativne posledice neefikasnosti regulatornih institucija. U dijalog bi trebalo uključiti Ministarstvo kulture i Agenciju za privredne registre, a s obzirom da je zakon već u skupštinskoj proceduri, trebalo bi uključiti i odgovarajuće službe Narodne skupštine Republike Srbije.

Eventualne preporuke vezane za izmene i dopune Zakona o privrednim društvima, kada je u pitanju forma pravnog subjekta za klaster, bi mogla biti da se razmotri uvođenje oblika društva sa ograničenom odgovornošću po osnovu garancije. U pitanju je pravno lice u kome nema inicijalnog osnivačkog kapitala, a odgovornost je definisana do iznosa do koga su se članovi saglasili da ulože u imovinu preduzeća u slučaju da je opstanak preduzeća ugrožen, s tim da članovi u tom slučaju daju pismenu garanciju. Ovakva forma se pokazala kao prihvatljiva kada je klaster korisnik javnih fondova, pri čemu članovi garantuju i da će te fondove koristiti na odobren način, te da sredstva neće deliti između sebe.

5. Lista aneksa

Anex 1: Ugovor o konzorcijumu za klaster

Anex 2: Odluka nadležnog organa upravljanja svakog pojedinog pravnog lica kojom se odlučuje o uzimanju učešća u osnivanju klastera ili pristupanju istom

Anex 3: Primer osnivačkog akta (osnivanje klastera prema Zakonu o udruženjima)

Anex 4: Primer Statuta klastera

Anex 5: Odluka o imenovanju zastupnika

Anex 6: Model zapisnika sa osnivačke skupštine klastera

Anex 7: Pristupnica klasteru

Anex 1.

Model
**Ugovor o konzorcijumu
za klastere**

OVAJ UGOVOR je zaključen _____ 200[]

IZMEĐU:

Lica :

- 1) -----
- 2) -----
- 3) -----
- 4) -----
- 5) -----
- 6) -----
- 7) -----

Mesto: _____, **dana** _____, **godine** _____

(A) Strane (pojedinačno u ovom ugovoru navedene kao „Član“, a kolektivno kao „Članovi“), su izrazile želju da učestvuju u konzorcijumu u cilju razmene informacija i zajedničkog rada na projektima;

(B) Članovi putem ovog ugovora žele da utvrde svoja prava i obaveze vezane za međusobnu saradnju.

OVIM JE DOGOVORENO:

1. DEFINICIJE I INTERPRETACIJE

1.1 Za potrebe ovog Ugovora o konzorcijumu, termini korišćeni niže će imati sledeće značenje:

- Ugovor: Ovaj ugovor o konzorcijumu;
- Broker: [*upisati identitet*]/Nezavisno pravno ili fizičko lice koje pruža usluge i pomoć konzorcijumu u postizanju ciljeva;
- Datum početka: [*upisati datum*];
- Konzorcijum: Svi članovi koji su potpisali ovaj ugovor;
- Klijent(i): Treća lica koja sklapaju ugovor sa konzorcijumom ili specifičnom mrežom kooperanata;

- Upravni odbor: Odbor se sastoji od broja članova konstituisanog shodno čl. 6;
- Intelektualna svojina: Svaki patent, registrovan dizajn, autorska prava, prava na dizajn, prava na bazu podataka, prava na topografiju, robnu marku, službe, prijavu za registraciju bilo kojeg od gore navedenih prava, poslovnu tajnu, pravo na nepatentiran know-how, pravo na diskreciju i sva druga intelektualna ili privredna svojinska prava bilo kakve prirode u bilo kom delu sveta;
- Član(ovi): Član ili članovi, koji su individualno ili kolektivno strane ovog ugovora;
- Projekat(ti): Svaka inicijativa preuzeta od strane specifične mreže kooperanata;
- MSP: MSP koje je član ovog konzorcijuma;
- Specifična mreža kooperanata: Grupa od dva ili više članova koji sarađuju na projektu

2. CILJEVI KONZORCIJUMA

2.1 Ciljevi konzorcijuma su sledeći (*primer*):

2.1.1 Razmena odgovarajućih poslovnih informacija i know-how;

2.1.2 Povezivanje sa drugim privrednim subjektima u privrednoj grani uključujući i klijente; i

2.1.3 Saradnja projektima, formiranje specifične mreže kooperanata.

3. ČLANOVI

3.1 Novi članovi se mogu pridružiti konzorcijumu u slučaju [75%] većine glasova članova.

3.2 Novi član mora biti posvećen ciljevima konzorcijuma i mora platiti godišnju članarinu shodno članu 4.

4. ČLANARINE I DRUGA NOVČANA SREDSTVA

4.1 Svaki član pristaje da plati godišnju članarinu da bi bio član konzorcijuma u iznosu od [*upisati iznos*] na dan ili pre [*upisati datum*] svake godine.

4.2 Članarine i druga sredstva koje konzorcijum prikupi, uključujući javno finansiranje, će se držati na bankovnom računu konzorcijuma i mogu se koristiti u sledeće svrhe:

4.2.1 Proširenje ciljeva konzorcijuma;

4.2.2 Pokrivanje obaveza konzorcijuma;

4.2.3 Plaćanje troškova brokera ili menadžera;

4.2.4 U druge svrhe po dogovoru članova povremeno, ako su te svrhe u skladu sa ciljevima konzorcijuma.

5. SASTANCI: PRAVILA I PROCEDURE

5.1 Učestalost i procedura sastanaka

5.1.1 Sastanci konzorcijuma će se održavati barem [*upisati broj*] godišnje, a godišnji generalni sastanak ("GGS") će se održavati jednom godišnje.

5.1.2 Sastanci konzorcijuma će se sazivati najmanje [7] dana unapred slanjem dopisa svim članovima.

5.1.3 Kvorum na sastanku konzorcijuma će biti [51]% članova konzorcijuma u datom trenutku.

5.1.4 Sastancima će predsedavati predsedavajući Upravnog odbora.

5.2 Glasanje

5.2.1 Svaki član ima jedan glas na sastancima za koji će odrediti predstavnika.

5.2.2 Ostali predstavnici člana mogu prisustvovati sastancima konzorcijuma ali nemaju pravo glasa.

5.2.3 Izuzev eksplicitno naglašenog ovim ugovorom, sve odluke na sastancima konzorcijuma će biti donete prostom većinom glasova prisutnih sa pravom glasa.

5.2.4 Član ima pravo da odredi drugog člana kao svog zastupnika da prisustvuje, govori i glasa u njegovo ime na svim sastancima konzorcijuma, ukoliko taj član sam ima pravo da prisustvuje i glasa na takvim sastancima.

5.2.5 Član može prisustvovati, govoriti i glasati na sastancima konzorcijuma i putem telefona.

5.3 Zapisnik

5.3.1 Zapisnik će se voditi na svakom sastanku u i biće prosleđen članovima najviše [7] dana nakon sastanka.

6. UPRAVNI ODBOR

6.1 Članovi Upravnog odbora

6.1.1 Upravni odbor će obuhvatati najviše [*upisati broj*] članova konzorcijuma.

6.1.2 Članove Upravnog odbora će izabrati članovi na GGS, i mandat će im trajati [*ne više od*] [3] godine.

6.1.3 Slobodna mesta u upravnom odboru može popuniti Upravni odbor između GGS, međutim, novi član mora biti zvanično izabran na sledećem GGS prostom većinom glasova članova.

6.2 Predsedavajući

6.2.1 Jedan član Upravnog odbora mora biti izabran od strane članova Upravnog odbora kao predsedavajući. Izbor će biti na [*ne više od*] [3] godine.

6.3 Uloga i odgovornosti Upravnog odbora

6.3.1 Upravni odbor će prvenstveno obezbediti opšte rukovodstvo i strateški pravac konzorcijumu, i imaće određene operativne odgovornosti kao što je predviđeno ugovorom ili dogovoreno među članovima.

6.3.2 Upravni odbor će biti reprezentativno telo konzorcijuma u smislu obezbeđivanja poslova od klijenta, i biće ovlašćen da da opšte ili specifične pravce pri raspodeli posla unutar konzorcijuma. U izvođenju ove uloge može koristiti usluge brokera ili drugih osoba kako smatra za shodno.

6.3.3 Upravni odbor će koordinirati zajedničke marketinške aktivnosti i zajedničku ponudu sa strane konzorcijuma. U izvođenju ove uloge može koristiti usluge brokera ili drugih osoba kako smatra za shodno.

6.3.4 Upravni odbor je odgovoran za otvaranje i upravljanje bankovnim računom konzorcijuma u ime članova, a članovi Upravnog odbora će imati ovlašćeni potpis za ovaj bankovni račun.

6.3.5 Upravni odbor će prikupljati članarinu od članova; javno finansiranje i ostala finansijska sredstva koje konzorcijum dobije. U izvođenju ove uloge može koristiti usluge brokera.

6.3.6 U slučaju spora između članova koje se ne mogu rešiti među njima, spor će rešavati Upravni odbor prema klauzuli 11.1.2 ovog ugovora.

6.4 Sastanci Upravnog odbora

6.4.1 Upravni odbor će se sastajati najmanje [10] puta godišnje.

6.4.2 Kvorum za sastanke Upravnog odbora će biti [7] članova prisutnih lično ili preko telefona.

6.4.3 Odluke Upravnog odbora će se donositi većinom od [75%]. U slučaju jednakog broja glasova odlučujući je glas predsedavajućeg.

6.4.4 Predsedavajući je odgovoran za vođenje zapisnika na sastancima Upravnog odbora. Predsedavajući može delegirati ovu odgovornost. Zapisnik će se proslediti članovima najkasnije [7] dana nakon sastanka.

7. SPECIFIČNA MREŽA KOOPERANATA

7.1 U slučaju da dva ili više članova oforme specifičnu mrežu kooperanata da bi realizovali projekat ili projekte, oni će zaključiti poseban ugovor koji će upravljati odnosom između članova specifične mreže kooperanata.

7.2 Radi izbegavanja sumnje, članovi konzorcijuma koji nisu uključeni u određenu specifičnu mrežu kooperanata, neće biti odgovorni za bilo kakav neuspeh od strane specifične mreže kooperanata ili bilo kog člana specifične mreže kooperanata u poštovanju prava, obaveza ili zakonskih dužnosti prema klijentu ili trećem licu.

8. POVERLJIVOST

8.1 Opšte

8.1.1 Članovi će tretirati kao poverljivu svaku informaciju koju član koji je iznosi tako odredi.

8.2 Oznaka

8.2.1 Član koji iznosi informaciju će je označiti za poverljivu u trenutku informisanja: (1) pisanim putem, pečatom, oznakom ili propratnim pismom, ili (2) usmeno, ukoliko se poverljiva priroda informacije potvrdi pismeno na gore pomenuti način u sledećih (14) dana.

8.2.2 Oznaka poverljivosti neće imati efekta ako u trenutku saopštenja informacije ili oznake o poverljivosti (šta god je prvo), je informacija:

(a) Već štampana ili na drugi način dostupna javnosti; ili

(b) Već je poseduje član kome je namenjena.

8.2.3 Oznaka o poverljivosti neće imati efekta ukoliko, posle saopštenja ili oznake, informacija je:

(a) Štampana ili na drugi način dostupna javnosti od strane člana koji je saopštava ili od strane trećeg lica bez krivice (odnosno dela ili propusta) člana koji je prima;

(b) Dobijena nezavisno od trećeg lica i bez ikakvog prekršaja obaveze ćutanja; ili

(c) Razrađena od strane ili za člana koji je prima nezavisno od poverljive informacije koju je dobio od člana koji je saopštava.

8.2.4 Oznaka poverljivosti takođe neće imati efekta u tolikoj meri pošto informacija tako označena mora biti izložena u skladu sa važećim zakonima i regulativama, ili sa sudskim ili administrativnim nalogom, u slučaju da član koji prima informaciju obavesti člana koji je obelodanjuje o tim zahtevima i nastavi da na druge načine izvršava poverljive obaveze koje sadrži ovaj ugovor.

8.3 Obaveze

8.3.1 Član koji prima informaciju neće:

(a) Koristiti ni jednu poverljivu informaciju ni u kakve svrhe osim u skladu sa ovim ugovorom ili projektnim ugovorom;

(b) Kopirati ili na drugi način reprodukovati ni jednu poverljivu informaciju, bilo u celini ili njene delove, osim ako je to kopiranje ili reprodukciju pisanim putem odobrio član koji saopštava informaciju; ili

(c) Obelodaniti ni jednu poverljivu informaciju trećem licu (pored zaposlenih člana koji je dobio informaciju), osim ako to pisanim putem ne odobri član koji saopštava informaciju.

8.4 Zaposleni

8.4.1 Članovi će po ugovoru preneti iste obaveze na sve svoje zaposlene koji mogu imati pristup poverljivim informacijama, do maksimalnog zakonskog trajanja, uključujući vreme do prestanka radnog odnosa.

9 .KNOW-HOW I PRAVA INTELEKTUALNE SVOJINE

9.1 Opšte

9.1.1 Sledeće odredbe se odnose na know-how i prava intelektualne svojine za konzorcijum.

9.2 Definicije

9.2.1 Ovaj ugovor predviđa dve glavne kategorije know-how i prava intelektualne svojine (PIS):

(a) “Nezavistan PIS” znači: (1) bilo koji know-how ili prava intelektualne svojine koje poseduje član pre potpisivanja ovog ugovora; i (2) bilo koji know-how ili prava intelektualne svojine koja je član generisao ili stekao posle potpisivanja ovog ugovora, ali na način nezavistan od bilo kod posla preduzetog na bilo kom projektu.

(b) “Projektni PIS” znači bilo koji know-how ili prava intelektualne svojine koje je član generisao ili stekao kao deo nekog projekta.

9.3 Vlasništvo

9.3.1 Vlasništvo nezavisnog PIS ostaje svojina člana (članova) čija je svojina bio. Ovo važi i ako se Nezavisni PIS kasnije koristi kao deo projekta.

9.3.2 Vlasništvo projektnog PIS ostaje svojina člana (članova) koji su ga generisali ili stekli. U slučajevima kada je projekat PIS delo zajedničke saradnje dva ili više članova, ti članovi treba da nastoje da se dogovore oko vlasništva projekta PIS, bilo u ugovoru o projektu specifične mreže kooperanata ili u nekom ad hoc ugovoru. Članovi priznaju da, ako nema dogovora o zajedničkom projektu PIS, vlasništvo nad zajedničkim projektom PIS će odrediti odgovarajući nacionalni zakon.

9.4 Podela

9.4.1 Bilo kakva podela ili licenciranje nezavisnog PIS ili projekta PIS među članovima će biti predmet pregovora. Ovaj ugovor nije napravljen i ne treba biti tumačen tako da kreira bilo kakve PIS licence ili zadatke između članova. Stoga, članovi su ohrabreni da obezbede odgovarajuću licencu ili odredbe zadatka u projektnom ugovoru o specifičnoj mreži kooperanata ili u ad hoc ugovoru.

9.5 Zaštita i održavanje

Članovi su odgovorni da obezbede zaštitu i održavanje svojih nezavisnih PIS i projektnih PIS. Ovo uključuje i troškove svih aplikacija, registracija i produženja, i svih legalnih naknada i troškova s tim u vezi.

10. TRAJANJE I PRESTANAK

10.1 Ovaj ugovor stupa na snagu datumom početka navedenim u članu 1., i ako nije predmet drugih odluka o prestanku koje sadrži ovaj ugovor, ostaje na snazi na neodređeno vreme. O prestanku ovog ugovora u celini, može se doneti odluka sa 75% glasova na sastanku članova.

10.2 Član može okončati članstvo u konzorcijumu ukoliko to najavi mesec dana unapred ostalim članovima. Član nema pravo na povraćaj članarine za tu godinu.

10.3 Član može biti isključen iz konzorcijuma [*anonimnim*] glasom preostalih članova zbog sledećeg:

10.3.1 Materijalnog kršenja obaveza iz ovog ugovora.

10.3.2 U slučaju nekog od sledećih događaja:

- otvaranja stečajnog ili likvidacionog postupka nad članom
- uvođenja administrativne mere
- član jeste ili postaje nesolventan

10.4 Materijalno kršenje obaveza podrazumeva da član ne može biti isključen zbog kršenja ugovora u manjem obimu, tako da će okolnosti i ozbiljnost kršenja biti detaljno i sa dužnom pažnjom razmotreni pre isključivanja člana, uz primenu relevantnih propisa

10.5 Prestanak neće uticati ni na kakve odredbe ovog ugovora koje je eksplicitno ili implicitno trebalo da stupe na snagu, ili da i dalje budu na snazi posle tog prestanka.

11. REŠAVANJE SPOROVA

11.1 Osim ako je drugačije utvrđeno ovim ugovorom, u slučaju spora i nesporazuma bilo kakve prirode između članova ili članova u vezi sa ovim ugovorom ili nekim predmetom vezanim za konzorcijum ili prava, obaveze ili odgovornosti bilo kog člana:

11.1.1 Uključene strane će spor pokušati da reše između sebe, dogovorom;

11.1.2 Ako se spor ili pitanje ne reše za 14 dana, strane će spor predati Upravnom odboru koji će pokušati da ga reši;

11.1.3 Ako se spor ili pitanje ne reši za 14 dana od kada se preda Upravnom odboru, strane će odmah pokušati da reše spor odgovarajućom procedurom čije će načine i nezavisnu pomoć odrediti sami;

11.1.4 Ako se spor ne reši u roku od (30) dana (ili duže po dogovoru strana) od dana početka procedure, ili ako je jedna ili više strana nezainteresovana da učestvuje u takvoj proceduri, spor će se predati na rešavanje u isključivu nadležnost _____ suda.

12. ODGOVORNOST

12.1 Odgovornost članova jednih prema drugima

12.1.1 Međusobna odgovornost članova, odgovornost članova konzorcijuma prema pravima, obavezama i dužnostima koje sadrži ovaj ugovor ili na koje se odnosi je [neograničena] ili [ograničena na pr. na iznos godišnje članarine u bilo kojoj godini pod uslovom da nije u pitanju prevara ili krivično delo].

12.2 Odgovornost članova prema trećim licima

12.2.1 Ovaj ugovor kreira prava, obaveze i dužnosti između članova konzorcijuma. Dokle god član ili članovi konzorcijuma obezbeđuju dobra i/ili službe trećem licu ili trećim licima, prava, obaveze i dužnosti članova jednih prema drugima ili prema trećem licu, će biti predmet posebnog i nezavisnog ugovora, koji je izvan ramca ovog ugovora. Članovi se slažu da ovaj ugovor eksplicitno ili implicitno ne kreira prava jednih prema drugima ili u korist treće strane, a u vezi snabdevanja dobrima i/ili uslugama.

12.2.2 U slučaju da strana u pravnoj proceduri bilo kakve prirode želi da se pridruži konzorcijumu kao strana u pravnoj proceduri vezanoj za dobra ili usluge kojim je snabdeva član ili članovi izvan ramca ovog ugovora, određeni član ili članovi će:

(a) Aktivno i o svom trošku tražiti da se konzorcijum raspusti kao strana pravna procedure; i

(b) U svakom slučaju držati konzorcijum i ostale članove konzorcijuma kojih se ne tiče snabdevanje dobrima i/ili uslugama, potpuno izvan svake odgovornosti uključujući zakonske troškove koji će biti posledica članstva u konzorcijumu.

12.3 Odgovornost brokera

12.3.1 Da bi se izbegla sumnja, ukoliko broker nije član konzorcijuma i potpisnik ovog ugovora, ovaj ugovor ne pokriva potencijalnu odgovornost brokera bilo prema članovima konzorcijuma ili trećim licima, uključujući kršenje zakonskih dužnosti ili obaveza.

13. VARIJACIJE

Svaki amandman, izuzetak ili varijacija ovog ugovora neće biti obavezujuće prema članovima ukoliko nije u pisanoj formi izraženo kao dopuna ovog ugovora i potpisano od strane ili u ime članova.

14. OBAVEŠTENJA

14.1 Sva obaveštenja koja ovaj ugovor zahteva moraju biti u pisanoj formi i smatraće se validnim ako su:

14.1.1 Dostavljena lično članu kome su namenjena;

14.1.2 Ostavljena za člana ili poslana poštom prve klase i adresirana na uobičajenu ili poslednju adresu registrovane kancelarije člana;

14.1.3 Poslata članu faksom na poslednju registrovanu kancelariju i obeležena „na ruke člana“; ili

14.1.4 Poslata članu putem email-a na adresu koja je zabeležena za upotrebu ostalih članova.

14.2 Svako obaveštenje će se tretirati kao dostavljeno:

14.2.1 U slučaju lične isporuke kada se dostavi članu;

14.2.2 U slučaju korišćenja poštanskih usluga, uobičajeno vreme stizanja do adrese na koju je upućeno, a kao dokaz dovoljno je dokazati da je bilo ispravno adresirano i poslano kako je navedeno;

14.2.3 U slučaju korišćenja faksa, sledećeg dana; i

14.2.4 U slučaju korišćenja e-mail-a sledećeg dana, ukoliko se isti ne vrati pošiljaocu kao nedoručen.

15. PRAVOSNAŽNOST

Ako se bilo koja odredba ovog ugovora presudi kao nezakonita ili nepravosnažna, to neće imati uticaja na pravosnažnost ostalih odredaba ovog ugovora.

16. MERODAVNO PRAVO I NADLEŽNOST

Ovaj ugovor će biti regulisan i tumačen u skladu sa propisima Republike Srbije i svaki član prihvata ekskluzivnu nadležnost _____suda bilo za zahtev ili pitanje koji proizilaze iz ili su u vezi sa ovim ugovorom ili pravnim odnosom uspostavljenim ovim ugovorom.

17. UGOVOR

Ovaj ugovor predstavlja celokupan sporazum između članova u vezi sa pitanjima kojima se bavi, i zamena je za sve prethodne sporazume između članova ili nekih od njih a u vezi sa tim pitanjima.

Ugovor je sačinjen na *srpskom* jeziku, u ____ broju originalnih primeraka, po jedan za svaku ugovornu stranu.

UDatum:

Članovi konzorcijuma

Upisati ime i adresu svakog člana organizacije u sledećem formatu:

(1) [*Upisati ime firme*] čija je registrovana adresa na [*upisati registrovanu adresu*]

Potpis

i čiji je registrovani broj kancelarije [*upisati registrovani broj kancelarije*].

Potpis

(2) [*Upisati ime firme*] čija je registrovana adresa na [*upisati registrovanu adresu*]

Potpis

i čiji je registrovani broj kancelarije [*upisati registrovani broj kancelarije*].

Potpis

Anex 2: Odluka nadležnog organa upravljanja svakog pojedinog pravnog lica kojom se odlučuje o uzimanju učešća u osnivanju klastera ili pristupanju istom

U skladu sa članom 11. stav 2. Zakona o udruženjima ("Službeni glasnik RS "br. 51/09) , kao i članom _____ Statuta (ili osnivačkog akta ili drugog akta) preduzeća: _____ (naziv pravnog lica), organ: (_skupština, UO _____) dana ____ . ____ . 2010. godine u _____, doneo/la je:

O D L U K U

Prihvata sa učešće _____ (naziv pravnog lica), u svojstvu člana-osnivača udruženja „_____“, kao i sve obaveze i prava koja iz tog statusa proizilaze.

Ovlašćuje se _____, da u svojstvu zastupnika društva zastupa preduzeće _____ (naziv pravnog lica), u procesu usaglašavanja osnivačkih i drugih akata udruženja „_____“, kao i na osnivačkoj skupštini udruženja, te da potpiše navedene akte.

Odluka stupa na snagu danom donošenja.

U _____, 20____. godine _

Naziv pravnog lica

Skupština/UO,

Potpis ovlašćenog lica _____

Anex 3.

U skladu sa odredbama čl. 10. i 11. Zakona o udruženjima („Službeni glasnik RS“, br.51/09), na Osnivačkoj skupštini održanoj ____.____.2010. godine u _____, usvojen je sledeći:

OSNIVAČKI AKT

Osnivači:

Navesti nazive i sedišta osnivača:

:
-
-
-
-

osnivaju udruženje pod nazivom „_____“, (*Napomena: naziv mora biti na ćirilicom pismu*) sa sedištem u _____, ul. _____ br. _____.

Udruženje „_____“ je nestranačka, nevladina i neprofitna mreža preduzeća različitih privrednih sektora osnovana radi ostvarivanja ciljeva **u oblasti _____**. Osnovan je na neodređeno vreme **radi ostvarivanja zajedničkih ciljeva: zastupanja i predstavljanja** zajedničkih interesa članica, privrednog **povezivanja, jačanja konkurentnosti i pozicioniranja** na domaćem i inostranom tržištu, **jačanja kapaciteta klastera**, stimulisanja razmene znanja, ideja i informacija, promovisanja preduzetništva, **olakšavanja pristupa finansijskim izvorima**, kraeiranja i razvoja klusterski orijentisanih programa i projekata, (*dopuniti prema predlogu klastera*)

Za zastupanje udruženja ovlašćen je:

_____ iz _____ ul. _____.

Osnivači:

R. br.	Naziv pravnog lica	Matični broj	PIB	Ime i prezime zastupnika	JMBG zastupnika	Potpis zastupnika	Otisak pečata

U _____, _____.____.2010. godine.

Zapisničar

Predsedavajući Osnivačke skupštine

Anex 4.

Na osnovu čl. 10,11 i 12 Zakona o udruženjima (»Službeni glasnik RS«, br. 51/09), na Osnivačkoj Skupštini održanoj _____2010. godine, usvojen je sledeći

S T A T U T

Udruženja „ Klaster _____ “
(Napomena: naziv mora biti na ćirilicom pismu)

UVODNE ODREDBE

Član 1. **Predmet Statuta**

Statutom Udruženja „ _____ “ (u daljem tekstu: Statut) uređuje se organizacija, ciljevi i načela organizovanja i delovanja udruženja _____ (u daljem tekstu: Asocijacija), prava i dužnosti članova, kao i druga pitanja od značaja za udruženje.

Član 2.

Oblast ostvarivanja ciljeva

Udruženje je nestranačka, nevladina i neprofitna mreža preduzeća različitih privrednih sektora osnovana radi ostvarivanja ciljeva u oblasti _____.

Ciljevi

Osnovan je na neodređeno vreme radi zastupanja i predstavljanja zajedničkih interesa članica, privrednog povezivanja, jačanja konkurentnosti i pozicioniranja na domaćem i inostranom tržištu, jačanja kapaciteta klastera, stimulisanja razmene znanja, ideja i informacija, promovisanja preduzetništva, olakšavanja pristupa finansijskim izvorima, kreiranja i razvoja zajedničkih programa i projekata. (usaglasiti sa konkretnom situacijom.)

Član 3.

Zadaci (predlog)

Radi ostvarivanja ciljeva utvrđenih ovim Statutom, udruženje naročito podržava :

- podržava poslovnu saradnju unutar članica i među članicama Asocijacije i povezivanje sa poslovnim organizacijama i udruženjima u okruženju i šire,
- aktivnosti usmerene unapređenju privrede putem industrijskih i drugih klastera, s naglaskom na mikro, malim i srednjim preduzećima i preduzetništvu u skladu s operativnim planovima i programima nadležnih Ministarstava u cilju poboljšanja uslova poslovanja. U ostvarivanju tog kao i drugih ciljeva i aktivnosti, Asocijacija će intenzivno saradivati sa nadležnim ministarstvima i drugim institucijama i organizacijama
- Udruženje zastupa interese i pruža stručnu pomoć članicama, u pribavljanju sredstava u okviru vladinih programa podsticanja klasterizacije koje sprovode nadležna ministarstva, regionalne i lokalne uprave, razvojne i druge agencije te vladine institucije putem usvojenih i namenskih programa.
- Udruženje će upoznavati članice o aktivnostima koje se poduzimaju radi podsticanja i jačanja klastera i stvaranja privrednog okruženja održivog razvoja, te ih podsticati preko strukovnih udruženja i drugih asocijacija u jačem angažmanu i kreiranju strategije i sprovođenju specifičnih mera kako bi se stvorili uslovi za internacionalizaciju i prilagođavanje globalnom tržištu.
- Udruženje će saradivati sa vladinim i nevladinim institucijama koje učestvuju u razvoju mikro, malih i srednjih preduzeća i preduzetništva, u cilju što brže realizacije projekata koje sprovode nadležna ministarstva i institucije, s posebnim naglaskom na legislativu i potporne programe
- Udruženje će se uključiti u projekte od značaja za strategiju izvoza te se aktivno uključiti i dati svoj doprinos u ostalim nacionalnim i regionalnim programima i projektima koji unapređuju privredno delovanje
- Udruženje će saradivati sa Privrednom komorom Srbije, regionalnim privrednim komorama, Nacionalnom službom za zapošljavanje, preduzetničkim udruženjima koja podstiču malo i srednje preduzetništvo kao i drugim partnerima
- Udruženje će u saradnji sa univerzitetima, fakultetima i obrazovnim i drugim institucijama delovati na razvoju programa i projekata u cilju sticanja dodatnih znanja i veština neophodnih za poslovanje klastera. Udruženje će posebnu pažnju obratiti na saradnju sa fakultetima u cilju podsticanja razvoja i istraživanja neophodnih za sticanje konkurentnosti u pojedinim privrednim oblastima.
- Udruženje će podsticati inovativno preduzetništvo i partnerstvo između naučne zajednice i klastera.
- Udruženje će učestvovati na domaćim i međunarodnim sajmovima i izložbama radi promocije proizvoda i usluga klastera.
- Udruženje će pratiti rad relevantnih evropskih i globalnih institucija koje podstiču, usmeravaju i razvijaju klasterizaciju kao regionalni instrument razvoja privrede.
- Udruženje će samostalno i u saradnji sa relevantnim institucijama učestvovati u promociji nacionalnih klastera u zemlji i inostranstvu (kongresi, skupovi, okrugli stolovi i seminari).
- Udruženje će se angažovati na pripremi i implementaciji na zajedničkih projekata.
- Udruženje će aktivno pratiti programe finansiranja razvojnih projekata iz EU i drugih fondova i mogućnosti učešća u istim.
- Udruženje će odabrati najprihvatljiviji informatički model informisanja članica o svojim aktivnostima, te nastojati održavati komunikaciju među članicama putem najefikasnijih modela.
- Udruženje će podizati svest o društveno odgovornom poslovanju, promovisati kodeks poslovne etike, te brinuti o primeni ekoloških standarda u zaštiti životne sredine.

Osim navedenog, Udruženje će podržavati i:

- Razmenu iskustava koja su od zajedničkog interesa, na nacionalnom i međunarodnom nivou, uključujući i one koji se tiču zaposlenih, proizvodnje i prodaje.
- Predlaganje predstavnika u lokalnim, regionalnim i nacionalnim telima u kojima treba zastupati i predstaviti potrebe početnika u poslovanju i privrednika regiona.
- Učešće na lokalnim i regionalnim forumima i okruglim stolovima.
- organizovanje stručnih seminara, izložbi, sajmova, prezentacija, promocija i istraživanja u oblasti uspostavljanja i razvoja postojećeg poslovanja;
- uspostavljanje veb baze podataka o članicama;
- organizovanje izdavačke delatnosti; publikacije, diskovi i druga sredstva informisanja i promocije Udruženja i njegovih članica
- uspostavljanje kontakata i poslovne saradnje sa sličnim Udruženjima u zemlji i inostranstvu;
- podrška osnivanju specijalizovanih klubova ili info pultova čija će se uloga sastojati u pružanju poslovnih informacija, konsaltinga, mentoringa i edukacija; u sprovođenju istraživanja tržišta radi lakšeg pristupa svetskom tržištu i raspoloživim fondovima i drugim finansijskim izvorima;
- obučavanje postojećih i potencijalnih članica Udruženje radi jačanja kapaciteta Udruženje u oblasti zastupanja i raznovrsnosti usluga za članice u oblasti menadžmenta, marketinga, prodaje i distribucije, spoljnotrgovinskog poslovanja, finansijskog upravljanja, biznis planiranja, elektronskog poslovanja, sistema kvaliteta, komunikacionih veština, zaštite životne sredine i zaštite radnika u skladu sa EU standardima;
- organizovanje specijalnih obuka sa ciljem direktnog doprinosa procesu _____, vodeći računa o rodnoj ravnopravnosti i ____.
- pružanje pravne i druge stručne podrške članicama Udruženje;
- organizovano informisanje članica o tehničko-tehnološkim inovacijama, izvozno – uvoznim mogućnostima, i ostalim relevantnim stručnim saznanjima i iskustvima od značaja za funkcionisanje Udruženje i članica;
- razvijanje solidarnosti u međusobnim odnosima članica Asocijacije;
- ostvarivanje saradnje sa lokalnom administracijom, privrednim subjektima, poslovnim organizacijama, obrazovnim institucijama i uređenje međusobnih partnerskih odnosa;
- organizovan pristup fondovima i drugim finansijskim izvorima koji su namenjeni ekonomskom razvoju
- organizovani pristup mreži klastera i poslovnih organizacija radi uključivanja u programe, projekte i kreditne linije evropskih i međunarodnih specijalizovanih programa, organizacija i institucija;
- organizovana podrška profitabilnim, kreativnim i specijalizovanim projektima članica Udruženja;
- organizovano upoznavanje članica sa propisima i postupcima u oblasti zaštite životne sredine i doprinos razvoju svesti o toj potrebi
- javno zalaganje za promenu navika u pogledu korišćenja i čuvanja prirodnih resursa i u pogledu postupanja sa otpadnim materijalima.

Član 4. **Naziv, sedište i pečat**

Naziv udruženja je: „ _____ “.

Skraćeni naziv: _____

Naziv udruženja na engleskom jeziku je: _____

Udruženje ima sedište u _____.

Udruženje svoju delatnost ostvaruje na teritoriji Republike Srbije.

Pečat Udruženja je okruglog oblika, uobičajene veličine, u čijem se središtu nalazi natpis _____ ispisan latiničnim pismom, a po obodu tekst: _____ ispisan takođe latiničnim pismom.

ČLANSTVO

Član 5. Član Udruženja

Članstvo u udruženju je dobrovoljno. Članice mogu biti poslovne *pravna i fizička lica iz zemlje i inostranstva u skladu sa Zakonom*, koji prihvataju ciljeve Udruženja i Statut i podnesu prijavu za ućlanjenje Upravnom odboru, koji istu, sa preporukom, prosleđuje Skupštini na odlučivanje.

Svi članovi e su ravnopravni u pravima i obavezama.

Član 6. Ućlanjenje

Osnivači stiću svojstvo člana danom registracije Udruženja. Ućlanjenje nakon osnivanja, vrši se potpisivanjem pristupnice.

Odluku o prijemu u ćlanstvo donosi Skupština po preporuci Upravnog odbora i o tome bez odlaganja obaveštava podnosioca prijave.

Odluka Skupštine za ćlanstvo mora biti doneta najkasnije 30 dana od prijema zahteva i to dvotrećinskom većinom.

Član 7. Prava ćlanova

Ćlan udruženja ima pravo da:

1. ravnopravno sa drugim ćlanovima ućestvuje u ostvarivanju ciljeva Udruženja;
2. bira i bude biran u organe Udruženja;
3. neposredno ućestvuje u odlučivanju na Skupštini, kao i preko organa Udruženja;
4. slobodno izražava svoje mišljenje u okviru Udruženja, pokreće inicijative i daje predloge;
5. bude blagovremeno i potpuno informisan o radu i aktivnostima Udruženja;
6. koristi sve usluge i stiće sve povlastice koje obezbeđuje Udruženja.

Član 8. Dužnosti ćlanova

Ćlan Udruženja dužan je da:

1. aktivno doprinosi ostvarivanju ciljeva Udruženja;
2. ućestvuje u aktivnostima Udruženja;
3. odredi lica koje će biti odgovorno za aktivnosti iz taćke 1. i 2. ovog ćlana;
4. pomaže rad, ćuva i unapređuje ugled Udruženja ;
5. poštuje Statut i odluke organa Udruženja
6. plaća ćlanarinu;
7. obavlja druge poslove koje mu poveri Upravni odbor.

Član 9. Prestanak članstva

Član može istupiti iz članstva davanjem pisane izjave o istupanju.

Članstvo u Udruženju može prestati zbog duže neaktivnosti člana, nepoštovanja odredaba ovog Statuta ili narušavanja ugleda Asocijacije.

Odluku o prestanku članstva donosi Skupština, na obrazloženi predlog Upravnog odbora.

Članu se mora omogućiti da se izjasni o razlozima zbog kojih je podnet predlog za donošenje odluke o prestanku njegovog članstva u Udruženju.

Član 10. Počasni član

Osim redovnog članstva iz čl. 5-9 ovog Statuta, članstvo može biti i počasno.

Status počasnog člana Udruženja može biti dodeljen zbog izuzetnog doprinosa radu Udruženja ili za naročite usluge u oblasti uspostavljanja, razvoja i promovisanja programskih načela i ciljeva Udruženja.

Odluku o dodeljivanju statusa počasnog člana donosi Upravni odbor, na predlog predsednika.

Počasni članovi imaju pravo učestvovanja u radu Udruženja, ali ne mogu biti birani u upravna tela Udruženja.

Počasni se poziva na sednice Skupštine, kao gost. Počasni član može na sednici Skupštine da uzme učešće u raspravljanju o svim pitanjima o kojima se na sednici Skupštine raspravlja, ali nema pravo učestvovanja u donošenju odluka Skupštine.

Počasni član je oslobođen plaćanja članarine.

ORGANIZACIJA I ORGANI

Član 11. Organi

Organi Udruženja su Skupština, Upravni odbor, *Nadzorni odbor* i Predsednik.

Član 12. Skupština

Skupštinu Udruženja čine svi redovni članovi.

Skupština može zasedati redovno i vanredno.

Skupština se redovno sastaje dva puta godišnje. Skupštinu saziva Predsednik pisanim obaveštenjem o mestu i vremenu održavanja Skupštine i predlogu dnevnog reda

Vanredna sednica Skupštine može se zakazati na obrazloženi predlog Upravnog odbora, kao i na inicijativu najmanje jedne trećine članova skupštine. Inicijativa se podnosi Upravnom odboru u pisanom obliku i u njoj se moraju navesti pitanja čije se razmatranje predlaže.

Sednicom predsedava lice koje bude, javnim glasanjem, izabrano na početku sednice.

Član 13. Nadležnost Skupštine

Skupština:

- 1) donosi plan i program rada;
- 2) usvaja Statut, kao i izmene i dopune Statuta;
- 3) usvaja druge opšte akte;
- 4) bira i razrešava lice ovlašćeno za zastupanje udruženja, bira i razrešava članove Upravnog odbora, bira i razrešava predsednika na predlog Upravnog odbora
- 5) odlučuje o udruživanju u saveze
- 6) donosi odluke o prijemu u članstvo
- 7) razmatra i usvaja, najmanje jednom godišnje, izveštaj Upravnog odbora;
- 8) donosi odluke o osnivanju preduzeća, agencija i fondova od interesa za rad ;
- 9) razmatra i usvaja finansijski plan i izveštaj;
- 10) odlučuje o visini članarine za sledeću godinu;
- 11) odlučuje o statusnim promenama i prestanku rada.

Skupština punopravno odlučuje ako je prisutna najmanje jedna polovina članova sa pravom glasa.

Skupština odlučuje većinom glasova prisutnih članova.

Za odluku o izmenama i dopunama Statuta, statusnim promenama i prestanku rada Udruženja neophodna je dvotrećinska većina glasova prisutnih članova.

Član 14. Upravni odbor

Upravni odbor je izvršni organ Udruženja, koji se stara o sprovođenju ciljeva udruženja koji su utvrđeni ovim Statutom.

Upravni odbor ima *pet* članova, koje bira i opoziva Skupština. Prvi sastav Upravnog odbora se bira iz dela članova osnivača, dok kasnije promene u sastavu Upravnog odbora mogu biti i iz dela ostalih članova.

Mandat članova Upravnog odbora traje četiri godine i mogu se ponovo birati na istu funkciju.

Upravni odbor predlaže izbor predsednika.

Predsednik zastupa Udruženje u pravnom prometu i ima prava i dužnosti finansijskog nalogodavca.

Član 15. Nadležnost Upravnog odbora

Upravni odbor:

- 1) rukovodi radom Udruženja između dve sednice Skupštine i donosi odluke radi ostvarivanja ciljeva Udruženja;
- 2) organizuje redovno obavljanje delatnosti Udruženja ;
- 3) poverava posebne poslove pojedinim članovima;

- 4) donosi finansijske odluke;
- 5) odlučuje o pokretanju postupka za izmene i dopune Statuta, sopstvenom inicijativom ili na predlog najmanje pet članova Udruženja i priprema predlog izmena i dopuna, koji podnosi Skupštini na usvajanje;
- 6) odlučuje o pokretanju postupka za naknadu štete u slučajevima iz člana 25. stav 2. Zakona o udruženjima i, po potrebi, određuje posebnog zastupnika udruženja za taj postupak;
- 7) odlučuje o drugim pitanjima za koja nisu, zakonom ili ovim statutom, ovlašćeni drugi organi Udruženja.

Upravni odbor punovažno odlučuje ako je prisutno najmanje jedna polovina članova, a odluke donosi većinom glasova svih članova upravnog odbora.

Član 16.

Nadzorni odbor (opciono)

Nadzorni odbor kontroliše finansijsko poslovanje Udruženja i o uočenim nepravilnostima, bez odlaganja, obaveštava Upravni odbor.

Nadzorni odbor ima tri člana koje bira Skupština. Mandat članova nadzornog odbora traje četiri godine i mogu biti ponovo birani.

Nadzorni odbor podnosi izveštaj na svakoj sednici Skupštine.

Član 17.

Predsednik

Predsednik:

1. predstavlja i zastupa Udruženje u zemlji i inostranstvu i ostvaruje kontakte sa drugim organizacijama;
2. saziva, i po pravilu predsedava sednicama Upravnog odbora;
3. saziva redovnu i vanrednu sednicu Skupštine na predlog Upravnog Odbora ili jedne trećine članova Skupštine
4. podnosi izveštaj o radu Skupštini i Upravnom odboru;
5. obavlja i druge poslove u skladu sa ovim Statutom i opštim aktima Udruženja i poslove koje mu poveri Upravni odbor.

Izbor predsednika Udruženja vrše članovi Upravnog odbora.

Predsednik Upravnog odbora, je istovremeno i lice ovlašćeno za zastupanje Udruženja.

U slučaju odsutnosti ili sprečenosti za rad predsednika poslove iz njegove nadležnosti obavlja podpredsednik koga bira Upravni odbor.

RAD UDRUŽENJA

Član 18.

Rad Udruženja je javan. Upravni odbor se stara o redovnom obaveštavanju članstva i javnosti o radu i aktivnostima Udruženja, neposredno ili putem internih publikacija, odnosno putem saopštenja za javnost, ili na drugi primereni način.

Godišnji obračuni i izveštaji o aktivnosti udruženja podnose se članovima na sednici Skupštine.

Član 19.

Radi ostvarenja svojih ciljeva Udruženje uspostavlja kontakte i saraduje sa drugim asocijacijama, organizacijama i institucijama u zemlji i inostranstvu.

Udruženje može pristupiti međunarodnim poslovnim organizacijama za promociju preduzetništva, o čemu odluku donosi Skupština.

IZVORI SREDSTAVA

Član 20.

Udruženje pribavlja sredstva od članarine, dobrovoljnih priloga, donacija i poklona, finansijskih subvencija, podnošenjem projekata i na drugi zakonom dozvoljen način.

Član 21.

Udruženje pribavlja sredstva pružanjem poslovnih usluga koje obuhvataju poslovno informisanje, obučavanje, konsalting, mentoring i koučing u oblasti održivog preduzetničkog razvoja.

Član 22.

Udruženje pribavlja sredstva obavljajući privrednu delatnost: *(jedna privredna delatnost u skladu sa Zakonom o klasifikaciji, odnosno sa šifrom delatnosti i opisom delatnosti, samo ako se odluči da asocijacija obavlja privrednu delatnost kojom se stiče dobit).*

Udruženje može početi sa neposrednim obavljanjem ove delatnosti tek nakon izvršenog upisa u Registar privrednih subjekata.

Dobit ostvarena na način iz stava 1. ovog člana može se koristiti isključivo za ostvarivanje ciljeva udruženja, uključujući i troškove redovnog rada Udruženja i sopstveno učešće u finansiranju određenih projekata.

Udruženje može pribavljati sredstva i od kotizacije za seminare i druge oblike edukacija, od kotizacija za sajmove i druge manifestacije kao i prodajom proizvoda i usluga umreženih pravnih lica i preduzetnika i drugih oblika srodnih privrednih delatnosti koje Udruženje obavlja.

Dobit ostvarena obavljanjem privredne i druge delatnosti može se koristiti isključivo za ostvarivanje ciljeva Udruženja, uključujući i troškove redovnog rada Udruženja i sopstveno učešće u finansiranju određenih projekata.

PRESTANAK RADA ASOCIJACIJE

Član 23.

Udruženje prestaje sa radom odlukom Skupštine, kada prestanu uslovi za ostvarivanje ciljeva Udruženja, kao i u drugim slučajevima predviđenim zakonom.

Član 24.

U slučaju prestanka rada, imovina Udruženja preneće se na domaće nedobitno pravno lice koje je osnovano radi ostvarivanja istih ili sličnih ciljeva, odnosno Skupština će odlukom o prestanku odrediti kome se imovina prenosi u skladu sa Zakonom.

Član 25.

Na sva pitanja koja nisu regulisana ovim statutom neposredno će se primenjivati odredbe Zakona o udruženjima.

OSNIVAČKA SKUPŠTINA UDRUŽENJA

Predsedavajući

Anex 5.

U skladu sa članom 11. stav 2. Zakona o udruženjima (Službeni glasnik RS br. 51/09) Osnivačka skupština udruženja „_____“, koja je održana dana _____ u _____ donela je:

O D L U K U

o izboru _____
(ime) (prezime)

JMBG

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

, sa prebivalištem i adresom

(mesto) (ulica) (broj)

za predsednika Upravnog odbora i **lica ovlašćenog za zastupanje udruženja**

(navesti naziv udruženja)

Osnivačka skupština donela je odluku jednoglasno.

U _____, dana _____, 2010. godine

Predsedavajući Osnivačke skupštine

Anex 6.

Z a p i s n i k
SA OSNIVAČKE SKUPŠTINE
Udruženja „_____“

Na osnovu člana 10. i 11. Zakona o udruženjima (Službeni glasnik RS br. 51/09) i članom 9. stav 1. tačka 4. Pravilnika o sadržini, načinu upisa i vođenja Registra udruženja, na osnovu slobodne volje zastupnika _____ okupljenih u Osnivačkom odboru, pristupilo se održavanju Osnivačke Skupštine Udruženja „_____“

Osnivački odbor u sastavu:

Osnivači:

RED. BR.	NAZIV PRAVNOG LICA	Ime i prezime zastupnika
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		

sazvao je Osnivačku skupštinu Udruženja na dan _____.2010. godine sa početkom u _____.00 časova. Zasedanje Osnivačke skupštine održano je u _____, u ulici _____. Inicijator, _____, nakon što je utvrđeno da Osnivačkoj skupštini prisustvuju svi osnivači, otvorio/la je zasedanje osnivačke Skupštine i predložio/la dnevni red na usvajanje.

Osnivačka skupština je jednoglasno usvojila sledeći dnevni red:

1. Izbor predsedavajućeg Osnivačke skupštine i zapisničara;
2. Zadaci i ciljevi Udruženja „_____“, i donošenje akta o osnivanju Udruženja;
3. Predstavljanje Predloga Statuta, diskusija o Predlogu statuta i usvajanje Statuta;
4. Izbor organa saveza;
5. Izbor predsednika Upravnog odbora;
6. Razno.

Rad Osnivačke skupštine

Prisutni osnivači, jednoglasno su usvojili, da predsedavajući Osnivačke Skupštine bude _____, a zapisničar _____.

Predsedavajući Osnivačke Skupštine _____, održao/la je uvodnu reč o zadacima i ciljevima Saveza i pročitao/la je prisutnim osnivačima Predlog osnivačkog akta Saveza i stavila ga na glasanje. Svi prisutni glasali su za usvajanje osnivačkog akta Udruženja
 „_____“

Predsedavajući Osnivačke skupštine _____ pročitao/la je i obrazložio/la Predlog statuta, a zatim je stavio/la Predlog statuta na glasanje. Statut Udruženja je usvojen jednoglasno.

Nakon usvajanja odluka, Osnivačka skupština je pristupila izboru organa Udruženja.

Organi Udruženja, pored skupštine udruženja koga čine svi članovi su upravni odbor koga čine pet članova, nadzorni odbor koga čine tri člana.

Za članove Upravnog odbora izabrani su:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

Za članove Nadzornog odbora izabrani su:

1. _____
2. _____
3. _____

Nakon izbora organa Udruženja, osnivačka skupština je privremeno prekinuta, kako bi izabrani članovi Upravnog odbora, na prvoj sednici predložili predsednika Upravnog odbora.

Na prvoj sednici Upravnog odbora za predsednika je predložen _____. Nakon završetka prve sednice Upravnog odbora, nastavljena je Osnivačka Skupština, na kojoj su učesnici Osnivačke Skupštine jednoglasno izabrali predloženog kandidata za predsednika Upravnog odbora.

Za predsjednika Upravnog odbora, izabran je _____ iz _____, koji je istovremeno i lice ovlašteno za zastupanje Udruženja.

Pošto se u okviru 6. tačke – razno, niko od prisutnih nije javio za reč, Osnivačka Skupština završena u ----.00 časova.

U _____, _____.2010. godine.

Zapisničar

OSNIVAČKA SKUPŠTINA

Predsedavajući

Anex 7.

Pristupnica

Prihvatom principe Udruženja „_____“ i želim da postanem član Udruženja.

Potvrđujem da su tačni sledeći podaci:

Naziv pravnog lica	
Matični broj	
PIB	
Sedište	
Adresa	
Telefon	
Fax	
E-mail	
Delatnost preduzeća	(opis delatnosti kojom se preduzeće bavi)
Ime i prezime zastupnika	
Funkcija	
Telefon (mobilni I fiksni)	
E-mail	
Stručna sprema	
Udruženju mogu da doprinesem	

Datum:

Potpis i pečat:

